

**INFORMACJA O ŚWIADCZENIACH I INNYCH NALEŻNOŚCIACH
PRZYŚLUGUJĄCYCH
ŻOŁNIERZOM I PRACOWNIKOM W RAZIE WYPADKU
LUB CHOROBY POZOSTAJĄCYCH W ZWIĄZKU
ZE SŁUŻBĄ WOJSKOWĄ LUB WYKONYWANĄ PRACĄ
W POLSKICH KONTYNGENTACH WOJSKOWYCH**

WARSZAWA

Luty 2011 r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
1. JEDNORAZOWE ŚWIADCZENIA ODSZKODOWAWCZE	5
2. TRYB I PROCEDURY PROWADZENIA POSTĘPOWAŃ POWYPADKOWYCH W SPRAWACH ŻOŁNIERZY I PRACOWNIKÓW WOJSKA	10
2.1. Prowadzenie postępowań powypadkowych w sprawach żołnierzy	10
2.2. Prowadzenie postępowań powypadkowych w stosunku do pracowników wojska	13
2.3. Procedury realizowane przez Dowództwo Operacyjne SZ w oparciu o postanowienia umowy z towarzystwem ubezpieczeniowym	13
3. PODSTAWOWE WARUNKI UBEZPIECZENIA NASTĘPSTW NIESZCZĘŚLIWYCH WYPADKÓW (NNW) ŻOŁNIERZY I PRACOWNIKÓW WOJSKA POZA GRANICAMI PAŃSTWA	15
3.1. Warunki ogólne	15
3.2. Wysokość świadczeń odszkodowawczych dla poszczególnych rodzajów ubezpieczeń	16
3.2. Dane uzupełniające	17
4. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE PRZYSŁUGUJĄCE POSZKODOWANYM W MISJACH POKOJOWYCH	18
5. ŚWIADCZENIA SOCJALNO-BYTOWE PRZYSŁUGUJĄCE POSZKODOWANYM ORAZ CZŁONKOM RODZIN POLEGLYCH ŻOŁNIERZY	21
5.1. Zapomogi pieniężne przysługujące żołnierzom zawodowym oraz członkom ich rodzin	21
5.2. Zapomogi pieniężne przysługujące żołnierzom niezawodowym oraz członkom ich rodzin	22
5.3. Dopłaty do wypoczynku żołnierzy zawodowych	24
5.4. Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	24
6. RENTY INWALIDZKIE I RODZINNE	28
6.1. Renta inwalidzka przysługująca żołnierzom zawodowym	28
6.2. Renta rodzinna przysługująca członkom rodziny żołnierza zawodowego	30
6.3. Renta inwalidzka przysługująca żołnierzom niezawodowym	34
6.4. Renta rodzinna przysługująca członkom rodziny żołnierza niezawodowego	35
6.5. Świadczenia rentowe przysługujące pracownikom wojska	36
7. NALEŻNOŚCI POŚMIERTNE	39
7.1. Należności pośmiertne wypłacane rodzinom żołnierzy zawodowych	39
7.2. Odprawy żołnierzy niezawodowych i należności pośmiertne wypłacane rodzinom żołnierzy niezawodowych	41
7.3. Odprawa pośmiertna przysługująca rodzinie zmarłego pracownika wojska	42
8. POMOC REKONWERSYJNA	44
9. ZAKWATEROWANIE BYŁYCH ŻOŁNIERZY ZAWODOWYCH UPRAWNIONYCH DO RENTY INWALIDZKIEJ ORAZ CZŁONKÓW RODZINY W PRZYPADKU ŚMIERCI ŻOŁNIERZA	48
10. STRUKTURY ORGANIZACYJNE RESORTU ON NIOSĄCE POMOC POSZKODOWANYM	50
UŻYTECZNE ADRESY I TELEFONY	54

WSTĘP

Polskie Siły Zbrojne mają już ponadpięćdziesięcioletnią tradycję w międzynarodowej działalności na rzecz przywracania i utrzymywania pokoju, wygaszania konfliktów w zapalnych rejonach świata i partycypowania w misjach stabilizacyjnych. W polskim ustawodawstwie istnieje szereg aktów prawnych określających dodatkowe elementy systemu zabezpieczenia socjalnego żołnierzy i pracowników wojska uczestniczących w zagranicznych misjach oraz członków ich rodzin. W odniesieniu do żołnierzy pakiet świadczeń o charakterze socjalnym obejmuje: świadczenia odszkodowawcze, ochronę ubezpieczeniową, zapomogi pieniężne, renty inwalidzkie i rodzinne, należności przy zwolnieniu ze służby i pośmiertne oraz świadczenia zdrowotne.

Z uwagi na społeczny wymiar tego problemu czynione są wysiłki prawne i organizacyjne, aby zadośćuczynić wszelkim stratom zdrowotnym, moralnym oraz psychicznym, poniesionym przez poszkodowanych uczestników misji pokojowych i rodziny poległych żołnierzy. Pomocą poszkodowanym zajmują się różne organy wojskowe. Istotną rolę odgrywają także – poza organami instytucjonalnymi – fundacje i stowarzyszenia, które realizują zadania z zakresu pomocy osobom poszkodowanym w trakcie pełnienia służby poza granicami państwa oraz ich rodzinom.

Wychodząc naprzeciw zainteresowaniu środowiska wojskowego, Departament Spraw Socjalnych MON przygotował trzecie, zaktualizowane wydanie opracowania zawierającego najważniejsze informacje nt. należności i świadczeń przysługujących żołnierzom i pracownikom poszkodowanym w trakcie pełnienia służby (pracy) w Polskich Kontyngentach Wojskowych. Podobnie jak przy poprzednich edycjach, celem tej publikacji jest przybliżenie zainteresowanym osobom najistotniejszych przepisów mających zastosowanie w razie wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą wojskową (pracą) poza granicami państwa.

Realizacja przez właściwe komórki organizacyjne resortu obowiązków i zadań w tym obszarze musi być, co zrozumiale, dokonywana zgodnie z obowiązującymi przepisami, mając na względzie troskę organów wojska o zapewnienie pomocy żołnierzom zawodowym i niezawodowym, pracownikom oraz członkom ich rodzin w razie wypadku lub choroby w trakcie wykonywania zadań służbowych w misjach zagranicznych.

Podstawowe przepisy i unormowania zostały dla ułatwienia przywołane w treści opracowania, które zawiera najważniejsze informacje dotyczące procedur poprzedzających wypłatę:

- a) jednorazowych świadczeń odszkodowawczych i odszkodowań z tytułu ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków,
- b) zapomóg pieniężnych,
- c) rent inwalidzkich i rodzinnych,
- d) odpraw i dodatkowych należności pośmiertnych.

Informacja przedstawia ponadto w ogólnym zarysie zakres świadczeń zdrowotnych przysługujących poszkodowanym w misjach pokojowych oraz jednostki organizacyjne niosące pomoc poszkodowanym.

Autorzy opracowania pragną wyrazić nadzieję, że będzie ono stanowić istotną pomoc w poszerzeniu wiedzy osób kierowanych do służby w misjach zagranicznych nt. rodzajów i wysokości przysługujących należności oraz pozwoli lepiej zrozumieć przepisy określające warunki nabywania prawa do świadczeń, a także zasady i tryb ich przyznawania.

1. JEDNORAZOWE ŚWIADCZENIA ODSZKODOWAWCZE

Podstawa prawna:

- 1) *ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową (Dz. U. Nr 83, poz. 760 z późn. zm.),*
- 2) *ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 z późn. zm.),*
- 3) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 sierpnia 2003 r. w sprawie wykazu chorób, pozostających w związku ze służbą wojskową, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze (Dz. U. Nr 143, poz. 1397 z późn. zm.),*
- 4) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 sierpnia 2003 r. w sprawie ustalania stopnia uszczerbku na zdrowiu oraz związku śmierci żołnierzy ze służbą wojskową wskutek wypadku lub choroby (Dz. U. Nr 163, poz. 1578 z późn. zm.),*
- 5) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 września 2003 r. w sprawie postępowania w razie wypadku lub ujawnienia choroby, pozostających w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej (Dz. U. Nr 175, poz. 1707 z późn. zm.),*
- 6) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie orzekania o inwalidztwie żołnierzy zawodowych, żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej oraz emerytów i rencistów wojskowych, a także właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (Dz. U. Nr 12, poz. 75 z późn. zm.).*

Jednorazowe odszkodowanie przysługuje żołnierzowi, który wskutek wypadku albo choroby - pozostających w związku ze służbą wojskową - doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu. Uszczerbek na zdrowiu uważa się za:

- stały – jeżeli powoduje upośledzenie czynności organizmu nierokujące poprawy,
- długotrwały – jeżeli powoduje upośledzenie czynności organizmu na okres przekraczający sześć miesięcy, mogące ulec poprawie.

Jednorazowe odszkodowanie przysługuje, jeżeli żołnierz:

- 1) doznał uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku w ciągu trzech lat od dnia wypadku;
- 2) doznał uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby nie później niż w ciągu trzech lat od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej;
- 3) zmarł wskutek:

- a) wypadku w ciągu trzech lat od dnia wypadku lub
- b) choroby w ciągu trzech lat od dnia ustalenia uszczerbku na zdrowiu wskutek tej choroby.

Odszkodowanie w razie stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku lub choroby

Jednorazowe odszkodowanie za każdy procent doznanego stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu przysługuje w wysokości **20%** przeciętnego wynagrodzenia¹ - w okresie od 1 kwietnia 2010 r. do 31 marca 2011 r. (**621 zł**).

Gdy nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia, wskutek którego stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu uległ zwiększeniu co najmniej o 10 punktów procentowych, jednorazowe odszkodowanie zwiększa się o 20 % przeciętnego wynagrodzenia za każdy procent uszczerbku na zdrowiu ponad procent, wg którego ustalone było odszkodowanie.

W przypadku gdy żołnierz – wskutek wypadku lub choroby – został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy oraz niezdolnego do samodzielnej egzystencji, jednorazowe odszkodowanie ulega zwiększeniu o kwotę 3,5-krotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Odszkodowanie w razie śmierci wskutek wypadku lub choroby

Jednorazowe odszkodowanie przysługuje uprawnionym członkom rodziny żołnierza w wysokości:

- gdy uprawniony jest mąż lub dziecko – 18-krotnego przeciętnego wynagrodzenia,
- gdy uprawniony jest inny członek rodziny – 9-krotnego przeciętnego wynagrodzenia,
- gdy uprawniony jest mąż i jedno lub więcej dzieci – 18-krotnego przeciętnego wynagrodzenia, zwiększonej o 3,5-krotne przeciętne wynagrodzenie na każde dziecko,
- gdy uprawnionych jest dwoje lub więcej dzieci – 18-krotnego przeciętnego wynagrodzenia, zwiększonej o 3,5-krotne przeciętne wynagrodzenie na drugie i każde następne dziecko.

Gdy obok małżonka lub dzieci uprawnieni są równocześnie inni członkowie rodziny, każdemu z nich - niezależnie od odszkodowania przysługującego małżonkowi lub dzieciom - przysługuje jednorazowe odszkodowanie w wysokości 3,5-krotnego przeciętnego wynagrodzenia.

¹ Przez przeciętne wynagrodzenie rozumie się przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim roku, ogłaszane do celów emerytalnych w Monitorze Polskim przez Prezesa GUS, stosowane poczynając od II kwartału każdego roku przez okres roku, tj. od 1 kwietnia br. do 31 marca roku następnego. W okresie od 1 kwietnia 2010 r. do 31 marca 2011 r. wynagrodzenie to stanowi kwotę **3.102,96 zł**.

Jeżeli tylko członkowie rodziny – inni niż małżonek lub dzieci – są uprawnieni, przysługuje jednorazowe odszkodowanie w wysokości 9-krotnego przeciętnego wynagrodzenia, zwiększonej o 3,5-krotne przeciętne wynagrodzenie na drugiego i każdego następnego członka rodziny.

Oprócz małżonka i dzieci własnych uprawnionymi członkami rodziny są:

- dzieci drugiego małżonka, dzieci przysposobione oraz przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, w tym również w ramach rodziny zastępczej, spełniające w dniu śmierci żołnierza warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej;
- rodzice, osoby przysposabiające, macocha i ojczym:
 - a) żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe, jeżeli bezpośrednio przed powołaniem do czynnej służby wojskowej prowadzili z nimi wspólne gospodarstwo domowe lub znacząco przyczyniali się do ich utrzymania,
 - b) innych żołnierzy, jeżeli w dniu śmierci żołnierza prowadzili z nim wspólne gospodarstwo domowe lub jeżeli żołnierz bezpośrednio przed śmiercią znacząco przyczynił się do ich utrzymania- albo jeżeli ustalone zostało wyrokiem lub ugodą sądową prawo do alimentów ze strony tych żołnierzy.

Kwotę jednorazowego odszkodowania dzieli się w równych częściach między uprawnione osoby.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach Minister ON może przyznać:

- jednorazowe odszkodowanie w wysokości wyższej niż wyżej określone żołnierzowi albo członkowi rodziny zmarłego żołnierza,
- jednorazowe odszkodowanie członkowi rodziny zmarłego żołnierza niespełniającemu warunków wymaganych do uzyskania renty rodzinnej albo innej bliskiej osobie,
- jednorazowe odszkodowanie członkom rodziny żołnierza, który zaginął w czasie pełnienia czynnej służby wojskowej.

Tryb postępowania i właściwości organów

Organem upoważnionym do ustalenia prawa do świadczenia odszkodowawczego i jego wysokości oraz wypłaty odszkodowania jest szef właściwego wojewódzkiego sztabu wojskowego. Wszczyňa on postępowanie w sprawie ustalenia prawa do odszkodowania z urzędu lub na wniosek żołnierza, a w razie śmierci żołnierza - także na wniosek członka

jego rodziny. Właściwość szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego do ustalenia prawa do odszkodowania określa się według stałego miejsca stacjonowania jednostki wojskowej:

- 1) w której żołnierz pełnił służbę w dniu wypadku albo w dniu ustalenia przez wojskową komisję lekarską stopnia uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby;
- 2) w której żołnierz pełnił ostatnio służbę, jeżeli stopień uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby został ustalony lub śmierć wskutek choroby nastąpiła po zwolnieniu ze służby;
- 3) w której żołnierz wyznaczony do pełnienia służby w jednostce organizacyjnej poza resortem Obrony Narodowej otrzymywał zaopatrzenie wojskowe;
- 4) z której żołnierz został skierowany do pełnienia służby poza granicami państwa;
- 5) na której zaopatrzeniu wojskowym żołnierz wyznaczony do pełnienia służby poza granicami państwa pozostawał.

Szef wojewódzkiego sztabu wojskowego wszczyna postępowanie z urzędu w razie otrzymania:

- 1) protokołu powypadkowego;
- 2) orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej stwierdzającego uszczerbek na zdrowiu albo śmierć żołnierza wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

Szef wojewódzkiego sztabu wojskowego może wszcząć postępowanie z urzędu również przed otrzymaniem protokołu powypadkowego w razie powzięcia wiadomości o wypadku, którego okoliczności i przyczyny nie budzą wątpliwości, jeżeli żołnierz poniósł śmierć w tym wypadku lub doznał ciężkiego uszkodzenia ciała.

Szef wojewódzkiego sztabu wojskowego bada i ocenia całokształt sprawy na podstawie wszystkich zebranych dowodów. W razie śmierci żołnierza ustala on w szczególności, czy - oprócz członków rodziny wymienionych w informacji nadesłanej przez dowódcę jednostki wojskowej - nie ma innych osób uprawnionych do odszkodowania. Jeżeli żołnierz złożył wniosek o przyznanie odszkodowania po zwolnieniu z czynnej służby wojskowej w związku z doznaniem uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby, szef wojewódzkiego sztabu wojskowego niezwłocznie kieruje go do wojskowej komisji lekarskiej w celu ustalenia, czy uszczerbek na zdrowiu jest następstwem choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby oraz stopnia tego uszczerbku.

Pracownikom wojska wykonującym zadania w PKW poza granicami państwa (i ich rodzinom) przysługuje jednorazowe odszkodowanie w takiej samej wysokości, jak żołnierzom. Zasadniczą różnicą jest fakt, że prawo do jednorazowego odszkodowania ustala

oraz jego wypłaty dokonuje właściwy terytorialnie oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Oceny uszczerbku na zdrowiu dokonuje nie wojskowa komisja lekarska, a lekarz orzecznik ZUS. Inny jest również wzór protokołu powypadkowego.

Należy zaznaczyć, że ww. świadczenia odszkodowawcze przysługują niezależnie od świadczeń z tytułu ubezpieczenia w zakładzie (towarzystwie) ubezpieczeń.

Odszkodowanie za przedmioty osobistego użytku oraz przedmioty służące do wykonywania zawodu

Żołnierzowi, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku, a w razie jego śmierci wskutek takiego wypadku - członkom jego rodziny uprawnionym do odszkodowania, przysługuje odszkodowanie za udowodnione szkody poniesione wskutek utraty, całkowitego zniszczenia lub uszkodzenia w związku z wypadkiem przedmiotów osobistego użytku, jak również przedmiotów służących do wykonywania zawodu, z wyjątkiem pojazdów samochodowych oraz wartości pieniężnych.

Odszkodowanie za utracone, całkowicie zniszczone lub uszkodzone przedmioty osobistego użytku oraz przedmioty służące do wykonywania zawodu przysługuje również żołnierzowi, który poniósł szkodę wskutek nagłego zdarzenia wywołanego przyczyną zewnętrzną, zaistniałego w związku:

- 1) z wykonywaniem obowiązków służbowych albo poleceń przełożonych;
- 2) z wykonywaniem czynności w interesie służby wojskowej, nawet bez polecenia przełożonych;
- 3) z ratowaniem ludzi z grożącego niebezpieczeństwa albo ratowaniem mienia przed zniszczeniem lub zagarnięciem;
- 4) z udziałem w pościgu lub ujęciu osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa albo ochroną innych osób przed napaścią;
- 5) z odbywaniem drogi do miejsca i z miejsca wykonywania czynności określonych w pkt 1 i 2.

Wysokość odszkodowania za utracone, całkowicie zniszczone lub uszkodzone przedmioty ustala się na podstawie ich ceny rynkowej z dnia orzekania o odszkodowaniu, z uwzględnieniem stopnia zużycia tych przedmiotów. W razie wyłącznego uszkodzenia przedmiotów, odszkodowanie stanowi równowartość kosztów przywrócenia ich do stanu używalności; jeżeli jednak stopień uszkodzenia jest znaczny albo koszty naprawy przekraczałyby wartość uszkodzonego przedmiotu, przyznaje się odszkodowanie w wysokości określonej powyżej.

2. TRYB I PROCEDURY PROWADZENIA POSTĘPOWAŃ POWYPADKOWYCH W SPRAWACH ŻOŁNIERZY I PRACOWNIKÓW WOJSKA

Podstawa prawna:

- 1) rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 września 2003 r. *w sprawie postępowania w razie wypadku lub ujawnienia choroby, pozostających w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej* (Dz. U. Nr 175, poz. 1707 z późn. zm.).
- 2) rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 16 września 2004 r. *w sprawie wzoru protokołu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy* (Dz. U. Nr 227, poz. 2298).
- 3) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. *w sprawie trybu uznawania zdarzenia powstałego w okresie ubezpieczenia wypadkowego za wypadek przy pracy, kwalifikacji prawnej zdarzenia, wzoru karty wypadku i terminu jej sporządzania* (Dz. U. Nr 236, poz. 1992).
- 4) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 grudnia 2002 r. *w sprawie szczegółowych zasad oraz trybu uznawania zdarzenia za wypadek w drodze do pracy lub z pracy, sposobu jego dokumentowania, wzoru karty wypadku w drodze do pracy lub z pracy oraz terminu jej sporządzania* (Dz. U. Nr 237, poz. 2015).
- 5) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 stycznia 2009 r. *w sprawie statystycznej karty wypadku* (Dz. U. Nr 14, poz. 80 z późn. zm.).

2.1 Prowadzenie postępowań powypadkowych w sprawach żołnierzy.

Zgodnie z wymienionymi wyżej przepisami, w przypadku żołnierzy obowiązują następujące zasady:

- 1) żołnierz, który uległ wypadkowi, niezwłocznie (jeżeli stan jego zdrowia na to pozwala) melduje o wypadku swojemu przełożonemu;
- 2) przełożony żołnierza po otrzymaniu informacji o wypadku melduje o tym dowódcy PKW;
- 3) dowódca PKW powołuje komisję powypadkową w celu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku. W skład komisji powypadkowej wchodzi co najmniej 3 osoby, w tym:

- a) przewodniczący - zastępca dowódcy PKW;
 - b) członkowie – inspektor BHP i (odpowiednio do potrzeb) specjalista z dziedziny, w której nastąpił wypadek albo lekarz;
- 4) komisja powypadkowa w ciągu 14 dni od dnia powołania realizuje następujące zadania:
- a) ustala czas, miejsce oraz okoliczności i przyczyny wypadku;
 - b) sporządza protokół powypadkowy w trzech egzemplarzach (celem przekazania oryginałów: szefowi właściwego Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego, towarzystwu ubezpieczeniowemu oraz poszkodowanemu);
 - c) do protokołu powypadkowego dołącza całość materiałów zebranych w toku postępowania powypadkowego (w dwóch egzemplarzach: jeden do WSzW, drugi dla towarzystwa ubezpieczeniowego), w szczególności: protokół oględzin miejsca wypadku, protokoły przesłuchań świadków wypadku i poszkodowanego (oświadczenia), opinie specjalistów, dokumenty medyczne, w tym opinię lekarza PKW (udzielającego pierwszej pomocy) zawierającą diagnozę (opis) urazu oraz stwierdzenie czy wypadek mógł spowodować trwały uszczerbek na zdrowiu, oświadczenie poszkodowanego, zgodnie z *ustawą o ochronie danych osobowych*, upoważniającego Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych (DO SZ) oraz szefa WSzW do wykonania dalszych czynności prawnych;
 - d) przedstawia protokół powypadkowy dowódcy PKW do podpisania. Dowódca jest zobowiązany do podpisania ww. protokołu w ciągu 5 dni od jego sporządzenia. Ewentualne uwagi zamieszcza w protokole;
- 5) poszkodowanemu żołnierzowi przysługuje prawo zgłoszenia pisemnych zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole powypadkowym w terminie 7 dni od dnia doręczenia protokołu. Zastrzeżenia włącza się do dokumentacji. Wręczenie protokołu następuje za pisemnym potwierdzeniem odbioru na trzech egzemplarzach;
- 6) po upływie terminu na zgłoszenie zastrzeżeń dowódca PKW przesyła protokoły powypadkowe wraz z materiałami zebranymi w toku postępowania powypadkowego, także zgłoszone zastrzeżenia, do DO SZ;
- 7) żołnierze pełniący służbę w misjach obserwacyjnych ONZ występują dodatkowo do Kwatery Głównej danej misji o sporządzenie protokołu powypadkowego w języku

angielskim, tzw. NOTICAS (Notification of Casualty) dla potrzeb Sekretariatu ONZ. Jeden egzemplarz tego dokumentu powinien być dołączony jako załącznik do dokumentacji powypadkowej wysyłanej do DO SZ:

- 8) DO SZ sprawdza kompletność dokumentacji powypadkowej i przesyła jeden komplet do macierzystej jednostki wojskowej poszkodowanego żołnierza/pracownika w celu nadania biegu procedurze odszkodowawczej, informując również pisemnie zainteresowanego;
- 9) dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz/pracownik poszkodowany w wypadku pełni etatowo służbę/jest zatrudniony, po otrzymaniu dokumentacji powypadkowej uzupełnia akta sprawy o ewentualnie brakujące dokumenty, a następnie całość dokumentacji przesyła:
 - a) w przypadku żołnierza - do właściwego WSzW,
 - b) w przypadku pracownika wojska - do właściwego (ze względu na stałe miejsce zamieszkania poszkodowanego) oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS);
- 10) po powrocie poszkodowanego do kraju i zakończeniu leczenia:
 - a) w przypadku żołnierza - szef właściwego WSzW kieruje go (poprzez dowódcę macierzystej jednostki) do właściwej Wojskowej Komisji Lekarskiej (WKL) celem ustalenia ewentualnego uszczerbku na zdrowiu. Orzeczenie WKL jest podstawą dla WSzW do wypłaty poszkodowanemu jednorazowego odszkodowania,
 - b) w przypadku pracownika wojska - ZUS kieruje go na badania do lekarza orzecznika. Orzeczenie lekarza orzecznika jest podstawą dla ZUS do wypłaty poszkodowanemu jednorazowego odszkodowania;
- 11) szef WSzW (w przypadku żołnierza) oraz dyrektor ZUS (w przypadku pracownika) przesyłają jeden egzemplarz swojej decyzji wraz z orzeczeniem WKL/lekarza orzecznika do DO SZ celem przekazania wraz z dokumentacją powypadkową do towarzystwa ubezpieczeniowego;
- 12) zasadnym jest, aby po powrocie żołnierza/pracownika z PKW do macierzystej jednostki inspektor BHP ustalił czy podczas misji nie uległ on wypadkowi. Jeżeli z dokonanych ustaleń wynika, że żołnierz/pracownik uległ wypadkowi i nie prowadzono w PKW postępowania powypadkowego, dowódca jednostki macierzystej, na pisemny wniosek poszkodowanego, powinien niezwłocznie wszcząć postępowanie powypadkowe zgodnie z przywołanymi wyżej przepisami. W ramach tego

postępowania - jeżeli jest to konieczne - może on zwrócić się drogą służbową do dowódcy PKW o udzielenie wyjaśnień czy wydarzenia zgłaszane przez poszkodowanego rzeczywiście miały miejsce lub o dostarczenie dokumentów i innych materiałów dotyczących okoliczności wypadku będących w posiadaniu PKW;

13) w przypadku ujawnienia u żołnierza choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej należy postępować zgodnie z trybem określonym w rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 września 2003 r. w *sprawie postępowania w razie wypadku lub ujawnienia choroby, pozostających w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej*.

2.2. Prowadzenie postępowań powypadkowych w stosunku do pracowników wojska.

Procedura postępowania powypadkowego w rejonie PKW jest podobna jak w przypadku żołnierzy. Protokół ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy należy wykonać zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 września 2004 r. w *sprawie wzoru protokołu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy* (Dz. U. Nr 227, poz. 2298). Do dokumentacji powypadkowej należy dołączyć „*Zaświadczenie o stanie zdrowia*” na druku N – 9.

2.3 Procedury realizowane przez Dowództwo Operacyjne SZ w oparciu o postanowienia umowy z towarzystwem ubezpieczeniowym.

- 1) DO SZ po otrzymaniu kompletu dokumentów powypadkowych wraz z orzeczeniami WKL i decyzją WSzW (w przypadku żołnierzy) lub orzeczeniem ZUS (w przypadku pracowników wojska) przesyła stosowne zgłoszenie do towarzystwa ubezpieczeniowego, z którym zawarta jest umowa w sprawie ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW) żołnierzy i pracowników wojska kierowanych do służby/pracy poza granicami państwa w PKW i misjach obserwacyjnych.
- 2) Towarzystwo ubezpieczeniowe analizuje otrzymaną dokumentację medyczną i powypadkową. W razie potrzeby kieruje poszkodowanego na swoją komisję lekarską (do lekarza orzecznika) w celu potwierdzenia uszczerbku na zdrowiu (stanu zdrowia poszkodowanego).

- 3) W terminie 30 dni od otrzymania dokumentacji towarzystwo ubezpieczeniowe powinno rozpatrzyć przedmiotowe zgłoszenie oraz - w przypadku wydania decyzji o przyznaniu odszkodowania - wypłacić je poszkodowanemu. O wydanej decyzji i wypłacie odszkodowania towarzystwo ubezpieczeniowe powiadamia również DO SZ.
- 4) W odniesieniu do osób poszkodowanych w misjach obserwacyjnych ONZ (dotyczy wypadków śmiertelnych oraz tych, na które były sporządzone i przysłane do DO SZ dokumenty NOTICAS) DO SZ po otrzymaniu orzeczenia lekarskiego przygotowuje we współpracy z Centralną Wojskową Komisją Lekarską i Inspektorem Wojskowej Służby Zdrowia dodatkowe dokumenty i występuje do Sekretariatu ONZ o wypłatę poszkodowanemu świadczenia należnego z Sekretariatu ONZ.

UWAGA!

Każda osoba kierowana do pełnienia służby/pracy w PKW lub misji obserwacyjnej oraz w podróż służbową w rejon funkcjonowania PKW powinna wypełnić stosowne oświadczenia i pozostawić je do czasu powrotu w komórce personalnej macierzystej jednostki wojskowej. Pozwoli to na wypłacanie ewentualnych odszkodowań osobom upoważnionym bez konieczności prowadzenia postępowania sądowego.

3. PODSTAWOWE WARUNKI UBEZPIECZENIA NASTĘPSTW NIESZCZĘŚLIWYCH WYPADKÓW (NNW) ŻOŁNIERZY I PRACOWNIKÓW WOJSKA POZA GRANICAMI PAŃSTWA

3.1. Warunki ogólne.

1. Umowa ubezpieczenia obowiązuje od godziny 00.00 dnia 24.07.2010 r. do godziny 24.00 dnia 23.07.2012 r. (2 lata).
2. Ochroną ubezpieczeniową objęte są następujące osoby:
 - a) żołnierze i pracownicy wojska skierowani do pełnienia służby/pracy poza granicami państwa w polskich kontyngentach wojskowych (PKW) i misjach obserwacyjnych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych,
 - b) inne osoby z resortu obrony narodowej kierowane w podróże służbowe w rejony działania PKW.
3. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje następstwa nieszczęśliwych wypadków (w tym zaistniałych również w warunkach wojennych) i udzielana jest przez Ubezpieczyciela całodobowo, na całym świecie w czasie służby/pracy Ubezpieczonych poza granicami państwa, od dnia rozpoczęcia przemieszczenia do miejsca pełnienia służby/wykonywania pracy i z powrotem, nie później niż 24 godziny od chwili przekroczenia granicy RP w drodze powrotnej do jednostki wojskowej lub instytucji wskazanej w rozkazie. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje także przejazd i czasowy pobyt Ubezpieczonych na terenie Polski, o ile jest to pobyt służbowy lub urlopowy w okresie służby/pracy poza granicami państwa, potwierdzony odpowiednim rozkazem lub innym dokumentem służbowym.
4. Ochroną ubezpieczeniową objęte są również następstwa wypadków spowodowane:
 - a) uprawianiem sportu przez Ubezpieczonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) jazdą Ubezpieczonego w charakterze kierowcy lub pasażera pojazdu jednośladowego,
 - c) omdleniami, utratą przytomności, atakiem epilepsji, śpiączki cukrzycowej lub udaru słonecznego.
5. W zakresie ubezpieczenia poważnych zachorowań ochrona ubezpieczeniowa obejmuje wyłącznie niżej wymienione zachorowania:
 - a) choroby nowotworowe,
 - b) niewydolność nerek,
 - c) paraliż kończyn,

zdiagnozowane u Ubezpieczonego w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej.

6. Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje dodatkowo:

- a) dzienne świadczenie za leczenie szpitalne poza granicami państwa, poza rejonem działania PKW lub misji obserwacyjnej,
- b) dzienne świadczenie z tytułu porwania/zaginięcia poza granicami państwa w rejonie działania PKW lub misji obserwacyjnej.

3.2. Wysokość świadczeń odszkodowawczych dla poszczególnych rodzajów ubezpieczeń.

1) Suma ubezpieczenia na wypadek śmierci Ubezpieczonego:

- a) dla żołnierzy i pracowników wojska w misjach obserwacyjnych ONZ – **100 000 zł**,
- b) dla żołnierzy i pracowników wojska w PKW i misjach obserwacyjnych UE oraz innych osób z resortu obrony narodowej kierowanych w podróże służbowe w rejony działania PKW – **250 000 zł**.

2) Suma ubezpieczenia dla 100 % stałego uszczerbku na zdrowiu Ubezpieczonego:

- a) dla żołnierzy i pracowników wojska w misjach obserwacyjnych ONZ - **75 000 zł** (to jest 750 zł za każdy 1 % uszczerbku),
- b) dla żołnierzy i pracowników wojska w PKW i misjach obserwacyjnych UE oraz innych osób z resortu obrony narodowej kierowanych w podróże służbowe w rejony działania PKW – **150 000 zł** (to jest 1500 zł za każdy 1 % uszczerbku).

3) Dodatkowy zakres ubezpieczenia:

- a) zawał serca - w wysokości 30 000 zł,
- b) udar mózgu - w wysokości 30 000 zł,
- c) ubezpieczenie poważnych zachorowań, obejmujące: choroby nowotworowe, niewydolność nerek oraz paraliż kończyn – zdiagnozowane u ubezpieczonego w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej - w wysokości 30 000 zł,
- d) dzienne świadczenie szpitalne w wysokości 300 zł za każdy następny dzień pobytu w szpitalu poza granicami państwa poza rejonem działania PKW/misji obserwacyjnej, począwszy od trzeciego dnia pobytu, nie dłużej niż za łączny pobyt w szpitalu przez 180 dni,
- e) dzienne świadczenie z tytułu porwania/zaginięcia w wysokości 300 zł za każdy następny dzień porwania/zaginięcia poza granicami państwa w rejonie działania PKW lub misji obserwacyjnej, począwszy od dnia porwania/zaginięcia, do dnia odnalezienia porwanego/zaginioneo, ale nie więcej niż do wyczerpania kwoty 250 000 zł

(dla misji ONZ 100 000 zł). W przypadku stwierdzenia śmierci osoby porwanej/zaginionej świadczenie należne z tytułu śmierci Ubezpieczonego jest pomniejszane o kwotę wypłaconą z tytułu porwania/zaginięcia.

3.3. Dane uzupełniające.

Osoby kierowane w podróże służbowe do PKW objęte są ochroną ubezpieczeniową na podstawie pisemnego zgłoszenia przesłanego do Centrum Wsparcia DO SZ. Za zgłoszenie odpowiada instytucja (jednostka wojskowa) organizująca wyjazd. Zgłoszenie do ubezpieczenia musi nastąpić nie później niż 2 dni robocze przed planowanym terminem wyjazdu. W przypadku zgłoszenia w terminie późniejszym ubezpieczenie będzie obowiązywać po upływie 2 dni roboczych od wpłynięcia zgłoszenia do DO SZ.

4. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE PRZYSŁUGUJĄCE POSZKODOWANYM W MISJACH POKOJOWYCH

Podstawa prawna:

- 1) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.),
- 2) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1999 r. *w sprawie należności pieniężnych i świadczeń otrzymywanych przez żołnierzy wyznaczonych do pełnienia służby poza granicami państwa i pracowników wojska zatrudnionych w jednostkach wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa* (Dz. U. Nr 110, poz. 1257 z późn. zm.),
- 3) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 października 2005 r. *w sprawie warunków otrzymywania świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych żołnierzom w służbie czynnej i pracownikom wojska* (Dz. U. Nr 208, poz. 1740),
- 4) rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 listopada 2007 r. *w sprawie dokumentu potwierdzającego uprawnienia przysługujące osobie poszkodowanej podczas wykonywania zadań poza granicami państwa* (Dz. U. Nr 216, poz. 1608 z późn. zm.),
- 5) decyzja nr 283/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 września 2004 r. *w sprawie badań lekarskich, certyfikatów zdrowia oraz profilaktyki przeciwepidemicznej dla żołnierzy niezawodowych, skierowanych do służby i pracowników resortu obrony narodowej, skierowanych do pracy poza granicami państwa oraz powracających do kraju po jej zakończeniu, jak również szczepień profilaktycznych i profilaktyki przeciwepidemicznej żołnierzy zawodowych* (Dz. Urz. MON Nr 12, poz. 134 z późn. zm.).

Żołnierze i pracownicy wojska są objęci **powszechnym obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego** i korzystają ze świadczeń na warunkach i w zakresie określonym w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*. Mają oni prawo do świadczeń opieki zdrowotnej, których celem jest zachowanie zdrowia, zapobieganie chorobom i urazom, wczesne wykrywanie chorób, leczenie, pielęgnacja oraz zapobieganie niepełnosprawności i jej ograniczanie.

Żołnierzy zawodowych skierowanych do służby poza granicami państwa obejmuje się bezpłatnymi badaniami lekarskimi, szczepieniami profilaktycznymi i profilaktyką przeciwepidemiczną.

Natomiast powracających do kraju po zakończeniu służby poza granicami państwa obejmuje się bezpłatnymi badaniami, z możliwością skierowania na bezpłatne turnusy leczniczo-profilaktyczne z treningiem antystresowym. Turnusy leczniczo-profilaktyczne z treningiem antystresowym są organizowane na okres 14 dni w wojskowych szpitalach uzdrowiskowo-rehabilitacyjnych.

W myśl przepisów ww. ustawy:

- uprawnieni żołnierze, korzystają ze świadczeń opieki zdrowotnej, o których mowa w art. 20 ustawy (świadczenia opieki zdrowotnej w szpitalach i świadczenia specjalistyczne w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej), w zakresie leczenia urazów i chorób nabytych podczas wykonywania zadań poza granicami państwa, poza kolejnością (art. 24a),
- świadczenia opieki zdrowotnej niezakwalifikowane jako świadczenia gwarantowane oraz odpłatne świadczenia opieki zdrowotnej udzielane uprawnionym żołnierzom także po ich zwolnieniu ze służby, w związku z urazami i chorobami nabytymi podczas wykonywania zadań poza granicami państwa, pokrywa się z budżetu państwa z części, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej (art. 42 ust. 1),
- uprawnionemu żołnierzowi przysługuje bezpłatne zaopatrzenie w leki umieszczone w wykazach leków podstawowych i uzupełniających oraz leki recepturowe na czas leczenia urazów lub chorób nabytych podczas wykonywania zadań poza granicami państwa (art. 44 ust. 1a),
- uprawnionemu żołnierzowi w zakresie leczenia urazów lub chorób nabytych podczas wykonywania zadań poza granicami państwa, przysługuje prawo do bezpłatnych wyrobów medycznych będących przedmiotami ortopedycznymi i środków pomocniczych na zlecenie lekarza ubezpieczenia zdrowotnego albo felczera ubezpieczenia zdrowotnego lub lekarza albo felczera niebędącego lekarzem albo felczerem ubezpieczenia zdrowotnego, jeżeli posiada uprawnienia do wykonywania zawodu oraz zawarł z oddziałem wojewódzkim Funduszu umowę upoważniającą go do wystawiania takich recept, do wysokości limitu ceny określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 31d pkt 1 ustawy (art. 47 ust. 2),

- dla uprawnionego żołnierza, w zakresie leczenia urazów lub chorób nabytych podczas wykonywania zadań poza granicami państwa, nie jest wymagane skierowanie do korzystania z ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych (art. 57 ust. 2 pkt 12).

Należy zaznaczyć, że ww. uprawnienia przysługują także pracownikom wojska skierowanym do pracy w PKW.

Warto dodać, iż ustalono następujące kategorie zdolności fizycznej i psychicznej do zawodowej służby wojskowej:

- 1) kategoria **Z** - zdolny do zawodowej służby wojskowej, co oznacza zdolność do pełnienia zawodowej służby wojskowej;
- 2) kategoria **Z/O** - zdolny do zawodowej służby wojskowej z ograniczeniami, co oznacza ograniczoną zdolność do dalszego pełnienia zawodowej służby wojskowej w poszczególnych rodzajach Sił Zbrojnych i rodzajach wojsk oraz na określonych stanowiskach służbowych;
- 3) kategoria **N** - trwale lub czasowo niezdolny do zawodowej służby wojskowej.

Orzeczenie o zaliczeniu danego żołnierza lub innej osoby do jednej z ww. kategorii właściwe wojskowe komisje lekarskie wydają na podstawie badania lekarskiego fizycznej i psychicznej zdolności tej osoby do służby w poszczególnych rodzajach Sił Zbrojnych i rodzajach wojsk oraz na poszczególnych stanowiskach służbowych, z uwzględnieniem wyników badań specjalistycznych, a w razie potrzeby również obserwacji szpitalnej.

Kategorię **Z/O** orzeka się w stosunku do żołnierzy zawodowych, którzy wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo chorobą powstałą w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, doznali stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.

Orzekając o zaliczeniu żołnierza zawodowego do kategorii **Z/O** właściwe wojskowe komisje lekarskie uwzględniają zdolność do pełnienia zawodowej służby wojskowej na stanowisku służbowym wskazanym przez organ właściwy do wyznaczania na to stanowisko. Stanowisko służbowe wskazuje się w uzgodnieniu z żołnierzem zawodowym.

5. ŚWIADCZENIA SOCJALNO-BYTOWE PRZYSŁUGUJĄCE POSZKODOWANYM ORAZ CZŁONKOM RODZIN POLEGŁYCH ŻOŁNIERZY

5.1. Zapomogi pieniężne przysługujące żołnierzom zawodowym oraz członkom ich rodzin.

Podstawa prawna:

- 1) *ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593 z późn. zm.),*
- 2) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 grudnia 2010 r. w sprawie warunków i trybu przyznawania nagród uznaniowych i zapomóg żołnierzom zawodowym (Dz. U. z 2011 r. Nr 9, poz. 46).*

Żołnierzom zawodowym rannym lub poszkodowanym w trakcie służby w PKW mogą być przyznane zapomogi pieniężne. Warunkiem przyznania zapomogi żołnierzowi zawodowemu jest konieczność poniesienia wydatków pieniężnych spowodowanych m.in.: zdarzeniem losowym, klęską żywiołową, długotrwałą chorobą lub śmiercią członka rodziny oraz z innych przyczyn powodujących istotne pogorszenie warunków materialnych. Przy przyznawaniu zapomogi uwzględnia się okoliczności mające wpływ na sytuację materialną żołnierza zawodowego i jego rodziny. Zapomogę przyznaje dowódca jednostki wojskowej zajmujący stanowisko służbowe dowódcy batalionu lub równorzędne albo wyższe - w stosunku do wszystkich podległych żołnierzy zawodowych, z wyjątkiem swojego zastępcy. Zapomogę przyznaje się z inicjatywy dowódcy lub na wniosek przełożonego, a także na uzasadniony wniosek żołnierza lub organu przedstawicielskiego.

W razie zaginięcia żołnierza zawodowego w związku z wykonywaniem zadań służbowych lub śmierci żołnierza zawodowego Minister Obrony Narodowej może przyznać jednorazowo zapomogę małżonkowi, a w razie braku małżonka dzieciom pozostającym na utrzymaniu. W przypadku braku małżonka i dzieci zapomoga może zostać przyznana rodzicom żołnierza. Zapomoga może być przyznana na wniosek uprawnionego członka rodziny lub na wniosek przełożonego żołnierza. Przepisy te stosuje się odpowiednio do małżonka, dzieci lub rodziców żołnierza zawodowego, który zmarł w ciągu trzech lat po

zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej, w następstwie wypadku lub choroby pozostających w związku z wykonywaniem zadań służbowych.

W obu powyższych przypadkach do wniosków dołącza się dokumenty potwierdzające zaistnienie jednego ze zdarzeń, o których mowa powyżej. Przy przyznawaniu zapomogi uwzględnia się sytuację materialną rodziny żołnierza zawodowego.

Dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz zawodowy pełnił ostatnio służbę wojskową, informuje małżonka, dzieci lub rodziców żołnierza o możliwości wystąpienia do Ministra Obrony Narodowej z wnioskiem o przyznanie zapomogi.

Wypłaty zapomogi dokonuje się bezpośrednio w kasie (punkcie kasowym) jednostki wojskowej, na której zaopatrzeniu finansowym pozostawał żołnierz zawodowy, albo w formie bezgotówkowej na rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej. Formę wypłaty zapomogi wskazuje na piśmie uprawniony do jej otrzymania członek rodziny żołnierza zawodowego.

5.2. Zapomogi pieniężne przysługujące żołnierzom niezawodowym oraz członkom ich rodzin.

Podstawa prawna:

- 1) **ustawa z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 693 z późn. zm.),**
- 2) **rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie warunków i trybu przyznawania nagród i zapomóg żołnierzom niezawodowym (Dz. U. Nr 28, poz. 145).**

Warunkiem przyznania zapomogi żołnierzowi niezawodowemu jest konieczność poniesienia wydatków pieniężnych spowodowanych m.in.: zdarzeniem losowym, klęsk żywiołowych, długotrwałą chorobą lub śmiercią członka rodziny oraz innymi przyczynami powodującymi istotne pogorszenie warunków materialnych. Przy przyznawaniu zapomogi uwzględnia się okoliczności mające wpływ na sytuację materialną żołnierza. Podstawą przyznania zapomogi są dokumenty potwierdzające zaistnienie ww. zdarzenia. Zapomogę przyznaje dowódca jednostki wojskowej zajmujący stanowisko służbowe dowódcy batalionu lub równorzędne albo wyższe - w stosunku do wszystkich żołnierzy niezawodowych

odbywających służbę w podległej jednostce wojskowej. Zapomogę przyznaje się z inicjatywy dowódcy lub na wniosek przełożonego albo na uzasadniony wniosek żołnierza.

W razie zaginięcia żołnierza w związku z wykonywaniem zadań służbowych lub śmierci Minister Obrony Narodowej może przyznać zapomogę małżonkowi, a w razie braku małżonka - dzieciom. W przypadku braku małżonka i dzieci zapomoga może zostać przyznana rodzicom żołnierza. Zapomoga jest przyznawana jednorazowo, na wniosek członka rodziny lub dowódcy. Przepisy te stosuje się odpowiednio do małżonka, dzieci lub rodziców żołnierza, który zmarł w ciągu trzech lat po zwolnieniu z czynnej służby wojskowej, w następstwie wypadku lub choroby pozostających w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej. Dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz pełnił ostatnio służbę, jest obowiązany do niezwłocznego poinformowania uprawnionych członków rodziny o możliwości wystąpienia do Ministra Obrony Narodowej z wnioskiem o przyznanie zapomogi. Przy jej przyznaniu uwzględnia się sytuację materialną rodziny żołnierza niezawodowego. Wypłaty zapomogi dokonuje jednostka wojskowa, na której zaopatrzeniu żołnierz pozostawał w ostatnim dniu pełnienia służby, w formie gotówkowej lub bezgotówkowej (wg wyboru uprawnionego członka rodziny), w terminie 14 dni od daty doręczenia decyzji o przyznaniu zapomogi.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach Minister Obrony Narodowej może przyznać zapomogę byłemu żołnierzowi niezawodowemu, który został zwolniony z czynnej służby wojskowej wskutek ustalenia przez wojskową komisję lekarską trwałej lub czasowej niezdolności do służby wojskowej, w następstwie wypadku lub choroby pozostających w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej. Zapomogę przyznaje się na wniosek byłego żołnierza niezawodowego, złożony do Ministra Obrony Narodowej. Podstawą przyznania zapomogi są dokumenty potwierdzające sytuację materialną oraz zaistnienie zdarzenia mającego wpływ na pogorszenie się jego sytuacji materialnej, w szczególności powodującego konieczność poniesienia wydatków pieniężnych. Zapomogę dla byłego żołnierza niezawodowego wypłaca terenowy organ administracji wojskowej - właściwy wg miejsca zamieszkania byłego żołnierza niezawodowego - lub organ, na którego zaopatrzeniu finansowym terenowy organ administracji wojskowej pozostaje, w formie gotówkowej lub bezgotówkowej (wg wyboru wnioskodawcy), w terminie 14 dni od daty doręczenia decyzji o przyznaniu zapomogi.

5.3. Dopłaty do wypoczynku żołnierzy zawodowych.

Podstawa prawna: rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie świadczeń socjalno-bytowych dla żołnierzy zawodowych (Dz. U. Nr 87, poz. 565).

Żołnierzowi zawodowemu skierowanemu do pełnienia służby poza granicami państwa w celu udziału w:

- a) konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojusznicznych,
- b) misji pokojowej,
- c) akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom,

który został ranny lub zachorował w związku z pełnieniem tej służby, oraz jego małżonkowi i dzieciom pozostającym na jego utrzymaniu, przysługuje – bez względu na wysokość dochodów uzyskiwanych w rodzinie - dopłata do wypoczynku w ramach programu „*Tanie wczasy*”, realizowanego przez cały rok na bazie wojskowych zespołów i domów wypoczynkowych w Międzyzdrojach, Juracie, Solinie, Waplewie i Zakopanem.

Ww. dopłata przysługuje raz w roku, w okresie dwóch lat kalendarzowych od powrotu do kraju żołnierza zawodowego. Obejmuje ona wyżywienie, zakwaterowanie oraz dwa zabiegi profilaktyczno-lecznicze dziennie.

Dopłatę przyznaje się na podstawie orzeczenia właściwej wojskowej komisji lekarskiej lub zaświadczenia wystawionego przez lekarza jednostki wojskowej na podstawie przeprowadzonych badań, którymi są objęci żołnierze zawodowi powracający do kraju po zakończeniu służby poza granicami państwa. Dopłata do wypoczynku w ramach programu "*Tanie wczasy*" finansowana jest przez jednostkę wojskową, w której żołnierz zawodowy pozostaje na zaopatrzeniu, na podstawie faktury wystawionej przez wojskowy ośrodek wypoczynkowy.

5.4. Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki.

Podstawa prawna:

- 1) ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2010 r. Nr 101, poz. 648 z późn. zm.),

- 3) rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 czerwca 2009 r. w sprawie funduszu socjalnego dla emerytów i rencistów wojskowych oraz przekazywania środków funduszu socjalnego między wojskowymi organami emerytalnymi (Dz. U. Nr 107, poz. 890),
- 4) rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 czerwca 2009 r. w sprawie przyznawania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki dla dzieci, które pobierają rentę rodzinną po zmarłym żołnierzu lub inwalidzie wojskowym (Dz. U. Nr 93, poz. 764).

Pomoc przyznawana na kontynuowanie nauki po zmarłym żołnierzu zawodowym.

Dziecku pobierającemu rentę rodzinną po żołnierzu zawodowym, którego śmierć nastąpiła w związku z wykonywaniem zadań służbowych, po ukończeniu 16. roku życia przyznaje się pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki do jej zakończenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dziecka pobierającego rentę rodzinną po żołnierza zawodowym, który zmarł po zwolnieniu ze służby wojskowej wskutek wypadku lub choroby pozostających w związku z wykonywaniem zadań służbowych.

Pomoc przyznawana jest dwa razy w roku kalendarzowym, w wysokości kwoty stanowiącej trzykrotność najniższej emerytury (łącznie w danym roku szkolnym jest to równowartość 6-krotności najniższej emerytury). Pomoc przyznaje wojskowy organ emerytalny, właściwy do wypłaty renty rodzinnej, na podstawie zaświadczenia o kontynuowaniu nauki. Środki pieniężne na kontynuowanie nauki są przekazywane na rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej świadczeniobiorcy albo przekazem pocztowym na jego adres zamieszkania w terminie 30 dni od dnia złożenia zaświadczenia o kontynuowaniu nauki.

Pomoc przyznawana na kontynuowanie nauki po zmarłym żołnierzu niezawodowym.

Dziecku żołnierza niezawodowego pobierającemu rentę rodzinną w związku ze:

- a) śmiercią żołnierza w czasie odbywania czynnej służby wojskowej lub
- b) śmiercią żołnierza w ciągu 3 lat od zwolnienia ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej, lub
- c) inwalidztwem żołnierza, który w chwili śmierci był uprawniony do renty inwalidzkiej,

Minister Obrony Narodowej przyznaje pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki. Pomoc przysługuje dziecku do ukończenia nauki w szkole, jeśli ukończyło 16. rok życia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia.

Pomoc przyznawana jest w drodze decyzji administracyjnej, na wniosek o przyznanie pomocy, złożony przez dziecko albo jego przedstawiciela ustawowego.

Wniosek składa się do Ministra Obrony Narodowej za pośrednictwem terenowego organu administracji wojskowej, na którego ewidencji pozostawał żołnierz, w każdym roku szkolnym lub akademickim do dnia 30 września roku, w którym pomoc ma być przyznana.

Wniosek powinien zawierać w szczególności:

- 1) imię, nazwisko i adres zamieszkania dziecka, a także imię, nazwisko i adres zamieszkania wnioskodawcy, jeśli nie jest nim dziecko;
- 2) numer i datę wydania aktu zgonu żołnierza oraz oznaczenie organu wydającego akt zgonu.

Do wniosku dołącza się:

- 1) zaświadczenie, w jakiej placówce oświatowej lub uczelni dziecko kontynuuje naukę, wraz ze wskazaniem ilości semestrów nauki w danym roku szkolnym lub akademickim;
- 2) zobowiązanie do niezwłocznego zawiadomienia Ministra Obrony Narodowej, za pośrednictwem terenowego organu administracji wojskowej, na którego ewidencji pozostawał żołnierz, o przerwaniu nauki w trakcie roku szkolnego lub akademickiego;
- 3) uwierzytelnioną kopię orzeczenia komisji lekarskiej ustalającej związek zgonu żołnierza ze służbą oraz oznaczenie komisji wydającej to orzeczenie;
- 4) uwierzytelnioną kopię decyzji o przyznaniu renty rodzinnej po zmarłym żołnierzu;
- 5) oświadczenie o formie wypłaty świadczenia z tytułu pomocy.

Pomoc przyznawana jest w roku szkolnym lub akademickim w wysokości sześciokrotności najniższej emerytury, określonej w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Pomoc wypłacana jest w dwóch równych ratach:

- 1) pierwsza rata, za okres od września do stycznia, wypłacana jest w terminie do dnia 30 listopada roku, w którym został złożony wniosek;

2) druga rata, za okres od lutego do czerwca, wypłacana jest w terminie do dnia 30 kwietnia roku następującego po roku, w którym został złożony wniosek.

Rata pomocy wypłacana jest w danym semestrze nauki. Jeżeli w danym roku szkolnym lub akademickim nauka obejmuje tylko jeden semestr, pomoc jest przyznawana i wypłacana w wysokości odpowiadającej jednej racie, w terminie odpowiednim do okresu odbywania nauki.

Organem właściwym do wypłaty pomocy jest terenowy organ administracji wojskowej, na którego ewidencji pozostawał zmarły żołnierz, lub organ, na którego zaopatrzeniu finansowym terenowy organ administracji wojskowej pozostaje. Pomoc wypłacana jest w formie pieniężnej w kasie tego organu, albo w formie bezgotówkowej na rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, wskazany przez dziecko lub jego przedstawiciela ustawowego.

6. RENTY INWALIDZKIE I RODZINNE

6.1. Renta inwalidzka przysługująca żołnierzom zawodowym.

Podstawa prawna:

- 1) *ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 z późn. zm.),*
- 2) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie orzekania o inwalidztwie żołnierzy zawodowych, żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej oraz emerytów i rencistów wojskowych, a także właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (Dz. U. Nr 12, poz. 75 z późn. zm.),*
- 3) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 czerwca 2009 r. w sprawie funduszu socjalnego dla emerytów i rencistów wojskowych oraz przekazywania środków funduszu socjalnego między wojskowymi organami emerytalnymi (Dz. U. Nr 107, poz. 890).*

Renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który stał się inwalidą wskutek stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu:

- 1) w czasie pełnienia służby, albo
- 2) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby, jeżeli inwalidztwo jest następstwem urazów doznanych w czasie pełnienia służby lub chorób powstałych w tym czasie, albo
- 3) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli inwalidztwo jest następstwem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

Wyróżnia się trzy grupy inwalidztwa żołnierzy całkowicie niezdolnych do służby:

- 1) I grupę - obejmującą całkowicie niezdolnych do pracy;
- 2) II grupę - obejmującą częściowo niezdolnych do pracy;
- 3) III grupę - obejmującą zdolnych do pracy.

Wysokość renty inwalidzkiej ustalana jest w zależności od posiadanej przez żołnierza grupy inwalidzkiej i wynosi dla:

- 1) I grupy – **80** % podstawy wymiaru,
- 2) II grupy – **70** % podstawy wymiaru,

3) III grupy – **40 %** podstawy wymiaru,

Podstawę wymiaru stanowi uposażenie należne żołnierzowi na ostatnio zajmowanym stanowisku. W jego skład wchodzi: uposażenie zasadnicze wraz z dodatkami o charakterze stałym i miesięczna równowartość dodatkowego uposażenia rocznego.

Rentę inwalidzką zwiększa się o 10 % podstawy wymiaru inwalidom, których inwalidztwo powstało wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą lub wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami bądź warunkami tej służby, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze.

Inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą, gdy powstało wskutek:

- zranienia, kontuzji lub innych obrażeń doznanych w czasie wykonywania obowiązków służbowych,
- wypadku pozostającego w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych,
- chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza,
- chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby,
- chorób i schorzeń, które istniały przed powołaniem do służby, lecz uległy pogorszeniu lub ujawniły się w czasie trwania służby wojskowej wskutek szczególnych właściwości lub warunków służby na określonych stanowiskach.

Inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą, jeżeli:

- powstało z innych przyczyn niż wyżej wymienione;
- jest następstwem wypadku lub choroby, których wyłączną przyczyną było udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniechanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy i rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i rozkazom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i rozkazów oraz był należycie przeszkolony w zakresie ich znajomości;
- jest następstwem wypadku, którego wyłączną przyczyną było zachowanie się żołnierza spowodowane nadużyciem alkoholu;
- zranienie, kontuzja, obrażenia lub choroba zostały spowodowane przez żołnierza rozmyślnie.

Wojskowe komisje lekarskie orzekają o:

- 1) inwalidztwie żołnierzy zawodowych i żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, związku albo braku związku inwalidztwa z czynną służbą wojskową oraz o związku albo braku związku chorób i ułomności oraz śmierci z czynną służbą wojskową;
- 2) niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji żołnierzy zawodowych i żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, na zasadach określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- 3) zdolności do czynnej służby wojskowej żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej.

Żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, którzy przed zwolnieniem nie stawali przed WKL, kierują do wojskowych komisji lekarskich na ich wniosek wojskowe organy emerytalne.

Postępowanie w sprawie przyznania renty inwalidzkiej wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego, skierowanego do właściwego terytorialnie wojskowego biura emerytalnego, które wypłaca przedmiotowe świadczenia wraz z dodatkami, zasiłkami i innymi należnościami pieniężnymi.

6.2. Renta rodzinna przysługująca członkom rodziny żołnierza zawodowego.

Podstawa prawna:

- 1) **ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 z późn. zm.),**
- 2) **ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.).**

Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny żołnierza zawodowego:

- zmarłego albo zaginionego w czasie pełnienia służby,
- zmarłego w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek urazów doznanych w czasie pełnienia służby lub chorób powstałych w tym czasie, albo jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

Do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny:

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, w tym również w ramach rodziny zastępczej;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice (również ojczym i macocha oraz osoby przysposabiające).

Ad. 1) Dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Ad. 2) Przyjęte na wychowanie i utrzymanie wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, o których mowa wyżej, mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełniają powyższe warunki, a ponadto:

- 1) zostały przyjęte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią ubezpieczonego (emeryta lub rencisty), chyba że śmierć była następstwem wypadku, oraz
- 2) nie mają prawa do renty po zmarłych rodzicach, a gdy rodzice żyją, jeżeli:
 - a) nie mogą zapewnić im utrzymania albo
 - b) ubezpieczony lub jego małżonek był ich opiekunem ustanowionym przez sąd.

Ad. 3) Wdowa² ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

² Prawo do renty rodzinnej przysługuje także na analogicznych zasadach wdowcom.

Prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ppkt 2.

Małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ppkt 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Wdowa niespełniająca warunków do renty rodzinnej określonych w ppkt 1 lub 2 i niemająca niezbędnych źródeł utrzymania ma prawo do okresowej renty rodzinnej:

- 1) przez okres jednego roku od chwili śmierci męża;
- 2) w okresie uczestniczenia w zorganizowanym szkoleniu mającym na celu uzyskanie kwalifikacji do wykonywania pracy zarobkowej, nie dłużej jednak niż przez 2 lata od chwili śmierci męża.

Warto podkreślić, że **w razie śmierci lub zaginięcia żołnierza w czasie wykonywania zadań służbowych poza granicami państwa lub w razie śmierci żołnierza po zwolnieniu ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku albo choroby powstałej w czasie wykonywania zadań służbowych poza granicami państwa**, związanych z udziałem w:

- a) konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojusznicznych,
- b) misji pokojowej,
- c) akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom,

renta rodzinna przysługuje małżonkowi bez względu na wiek i stan zdrowia³.

Ad. 4) Rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) zmarły żołnierz bezpośrednio przed śmiercią przyczyniał się do ich utrzymania;
- 2) spełniają odpowiednio warunki określone w ustawie dla wdowy i wdowca, tj.:
 - w chwili śmierci żołnierza osiągnęli wiek 50 lat lub byli niezdolni do pracy albo
 - wychowują co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym żołnierzu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole – 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do

³ Przepis zmieniony ustawą z dnia 16 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu żołnierzy zawodowych oraz członków ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz. 65).

pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, która podlega podziałowi na równe części między uprawnionych.

Renta rodzinna wynosi:

- 1) dla jednej osoby uprawnionej - **85%** świadczenia, które przysługiwałyby zmarłemu;
- 2) dla dwóch osób uprawnionych - **90%** świadczenia, które przysługiwałyby zmarłemu;
- 3) dla trzech lub więcej osób uprawnionych - **95%** świadczenia, które przysługiwałyby zmarłemu.

Podstawa wymiaru renty rodzinnej:

- a) w razie śmierci albo zaginięcia żołnierza rentę rodzinną wymierza się od renty inwalidzkiej I grupy, jaka przysługiwałaby temu żołnierzowi w dniu śmierci albo zaginięcia, bez uwzględnienia dodatku pielęgnacyjnego;
- b) **w razie śmierci albo zaginięcia żołnierza w czasie wykonywania zadań służbowych w PKW lub w razie śmierci żołnierza po zwolnieniu ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku albo choroby powstałej w czasie wykonywania zadań służbowych poza granicami państwa, związanych z realizacją celów, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. Nr 162, poz. 1117 z późn. zm.)**
- **renta rodzinna przysługuje w wysokości uposażenia.**

Do rent przysługuje dodatek pielęgnacyjny i dodatek dla sierot zupełnych na zasadach i w wysokości określonych w ustawie *o emeryturach i rentach z FUS*. Osobom uprawnionym do zaopatrzenia emerytalnego przysługuje prawo do świadczeń socjalnych z funduszu socjalnego⁴, tworzonego corocznie w wojskowych biurach emerytalnych. Przyznawanie świadczeń z tego funduszu uzależnione jest od sytuacji rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej.

Renty rodzinne wypłacają wojskowe organy emerytalne. Postępowanie w sprawie przyznania renty wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanej osoby, skierowanego do właściwego terytorialnie wojskowego biura emerytalnego.

⁴ Szczegółowe zasady gospodarowania środkami tego funduszu określają przepisy rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 czerwca 2009 r. w sprawie funduszu socjalnego dla emerytów i rencistów wojskowych oraz przekazywaniu środków funduszu socjalnego między wojskowymi organami emerytalnymi (Dz. U. Nr 107, poz. 890).

6.3. Renta inwalidzka przysługująca żołnierzom niezawodowym.

Podstawa prawna:

- 1) *ustawa z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2010 r. Nr 101, poz. 648 z późn. zm.),*
- 2) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 31 marca 2003 r. w sprawie ustalenia wykazu chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej oraz wykazu chorób będących istotnym pogorszeniem stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej (Dz. U. Nr 62, poz. 566 z późn. zm.).*

Inwalidą wojskowym jest żołnierz niezawodowy Sił Zbrojnych RP, który został zaliczony do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa powstałego:

- w czasie odbywania czynnej służby wojskowej w okresie pokoju,
- w ciągu trzech lat od zwolnienia z tej służby, jeżeli inwalidztwo jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w trakcie służby wojskowej.

W zależności od przyczyny powstania, inwalidztwo może pozostawać w związku albo bez związku ze służbą wojskową.

Za inwalidztwo pozostające w związku ze służbą wojskową uważa się inwalidztwo powstałe na skutek:

- 1) wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej w rozumieniu przepisów o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową,
- 2) chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza,
- 3) chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej,
- 4) istotnego pogorszenia stanów chorobowych, w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

Prawo do renty inwalidzkiej powstaje po zwolnieniu żołnierza ze służby wojskowej. W szczególnie uzasadnionych przypadkach prawo do renty może być przyznane żołnierzowi – na wniosek komendanta szpitala wojskowego – jeszcze przed zwolnieniem go ze służby.

Renta inwalidzka dla inwalidy wojskowego wynosi miesięcznie:

Inwalidztwo powstałe	Procent podstawy wymiaru w razie zaliczenia do:	
	I i II grupy inwalidów	III grupy inwalidów
w związku ze służbą wojskową	100 %	75 %
bez związku ze służbą wojskową	80 %	60 %

Podstawę wymiaru renty inwalidzkiej – w okresie od 1 marca 2007 r. stanowi kwota 1.775,89 zł, która od 1 marca 2008 r. jest waloryzowana o przyjęty w państwie wskaźnik wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych.

Do renty inwalidzkiej przysługuje dodatek pielęgnacyjny z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów, na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Organem rentowym upoważnionym do ustalenia prawa do świadczeń przewidzianych w ustawie oraz do przyznania tych świadczeń jest właściwy ze względu na miejsce zamieszkania żołnierza oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, do którego należy zgłosić wniosek o przyznanie świadczenia.

6.4. Renta rodzinna przysługująca członkom rodziny żołnierza niezawodowego.

Podstawa prawna: **ustawa z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2010 r. Nr 101, poz. 648 z późn. zm.)**

Prawo do renty rodzinnej przysługuje członkom rodziny:

- 1) żołnierza niezawodowego, który zmarł:
 - a) w czasie odbywania czynnej służby wojskowej lub
 - b) w ciągu 3 lat od zwolnienia ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej,
- 2) inwalidy wojskowego uprawnionego w chwili śmierci do renty inwalidzkiej.

Członkami rodziny uprawnionymi do renty rodzinnej są: małżonek, dzieci, wnuki, rodzeństwo i rodzice, jeżeli spełniają warunki do uzyskania renty rodzinnej, określone w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W razie śmierci lub zaginięcia żołnierza w czasie wykonywania zadań służbowych poza granicami państwa, związanych z udziałem w:

- a) konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojusznicznych,
- b) misji pokojowej,
- c) akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom,

albo jeżeli śmierć żołnierza nastąpiła w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie wykonywania ww. zadań służbowych poza granicami państwa, renta rodzinna przysługuje małżonkowi bez względu na wiek i stan zdrowia.

Uprawnionym członkom rodziny przysługuje renta rodzinna, która wynosi miesięcznie:

Liczba członków rodziny uprawnionych do renty	Procent podstawy wymiaru w razie śmierci	
	w związku ze służbą wojskową	bez związku ze służbą wojskową
jedna osoba	70 %	60 %
dwie osoby	75 %	65 %
trzy i więcej osób	85 %	75 %

Podstawę wymiaru renty rodzinnej stanowi kwota 1.775,89 zł, która od 1 marca 2008 r. jest waloryzowana o przyjęty w państwie wskaźnik wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych.

Organem rentowym ustalającym prawo do renty rodzinnej oraz przyznającym świadczenie jest właściwy ze względu na miejsce zamieszkania żołnierza oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, do którego należy złożyć wniosek o przyznanie świadczenia.

6.5. Świadczenia rentowe przysługujące pracownikom wojska.

Podstawa prawna:

- 1) ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 z późn. zm.),**
- 2) ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz.1227 z późn. zm.).**

Przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty rodzinnej i dodatku do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej z tytułu ubezpieczenia wypadkowego, do ustalenia wysokości tych świadczeń oraz ich wypłaty stosuje się

odpowiednio przepisy ustawy *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*, z uwzględnieniem przepisów ustawy *o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych*.

Powyższe świadczenia przysługują niezależnie od długości okresu ubezpieczenia wypadkowego oraz bez względu na datę powstania niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową.

Przy ustalaniu podstawy wymiaru renty nie stosuje się ograniczenia wskaźnika wysokości podstawy (250%), o którym mowa w art. 15 ust. 5 ustawy *o emeryturach i rentach z FUS*.

Renta z tytułu niezdolności do pracy i renta szkoleniowa z ubezpieczenia wypadkowego nie może być niższa niż:

- 1) **80%** podstawy jej wymiaru - dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy;
- 2) **60%** podstawy jej wymiaru - dla osoby częściowo niezdolnej do pracy;
- 3) **100%** podstawy jej wymiaru - dla osoby uprawnionej do renty szkoleniowej.

Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, przywraca się w razie ponownego powstania tej niezdolności bez względu na okres, jaki upłynął od ustania prawa do renty.

Renta rodzinna z ubezpieczenia wypadkowego przysługuje uprawnionym członkom rodziny ubezpieczonego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Renta rodzinna z ubezpieczenia wypadkowego przysługuje również w razie śmierci wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej rencisty uprawnionego do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Członkom rodziny rencisty uprawnionego do renty z ubezpieczenia wypadkowego, który zmarł z innych przyczyn niż wypadek przy pracy lub choroba zawodowa, przysługują świadczenia określone w ustawie *o emeryturach i rentach z FUS*, bez względu na długość okresu uprawniającego do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie tych przepisów.

Jeżeli do renty rodzinnej z ubezpieczenia wypadkowego jest uprawniona sierota zupełna, przysługuje jej z tego ubezpieczenia dodatek dla sieroty zupełnej na zasadach i w wysokości określonej w ustawie *o emeryturach i rentach z FUS*.

Osobie uprawnionej do renty z ubezpieczenia wypadkowego przysługuje dodatek pielęgnacyjny na zasadach i w wysokości określonej w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Renta z tytułu niezdolności do pracy, renta szkoleniowa oraz renta rodzinna z ubezpieczenia wypadkowego nie może być niższa niż 120% kwoty najniższej odpowiedniej renty ustalonej i podwyższonej zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z FUS⁵.

Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego nie przysługują ubezpieczonemu:

- gdy wyłączną przyczyną wypadku było udowodnione naruszenie przez ubezpieczonego przepisów dotyczących ochrony życia i zdrowia, spowodowane przez niego umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa;
- który - będąc w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środków odurzających lub substancji psychotropowych - przyczynił się w znacznym stopniu do spowodowania wypadku.

W razie zbiegu uprawnień do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia chorobowego z uprawnieniami do świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego, ubezpieczonemu przysługuje świadczenie z ubezpieczenia wypadkowego. W razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku rent przewidzianych w ustawie, wypłaca się rentę wyższą lub wybraną przez tę osobę. Osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego oraz do emerytury na podstawie odrębnych przepisów wypłaca się, zależnie od jej wyboru, przysługującą rentę powiększoną o połowę emerytury albo emeryturę powiększoną o połowę renty.

Postępowanie w sprawach świadczeń rentowych wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego. Decyzje w sprawach świadczeń wydaje i świadczenia te wypłaca oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej.

⁵ Od dnia 1 marca 2010 r. kwoty najniższej emerytury i renty wynoszą:

- a) **706,29** zł miesięcznie - emerytura, renta rodzinna i renta dla osób całkowicie niezdolnych do pracy,
- b) **543,29** zł miesięcznie - renta dla osób częściowo niezdolnych do pracy;

7. NALEŻNOŚCI POŚMIERTNE

7.1. Należności pośmiertne wypłacane rodzinom żołnierzy zawodowych.

Podstawa prawna:

- 1) *ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593 z późn. zm.),*
- 2) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobu dokumentowania uprawnień do zasiłków pogrzebowych oraz warunków i trybu pokrywania kosztów pogrzebu żołnierzy zawodowych (Dz. U. Nr 71, poz. 652).*

W razie śmierci lub zaginięcia żołnierza zawodowego przysługuje:

- 1) odprawa pośmiertna – w wysokości, w jakiej przysługiwałaby temu żołnierzowi odprawa przy zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej. Odprawa przysługuje w wysokości:
 - a) po roku służby – **100%**,
 - b) po pięciu latach służby – **200%**,
 - c) po dziesięciu latach – **300%**,
 - d) za każdy następny rok pełnienia służby ponad dziesięć lat wysokość odprawy zwiększa się o 20% do wysokości **600%**
 - kwoty uposażenia zasadniczego zmarłego żołnierza wraz z dodatkami o charakterze stałym;
- 2) inne należności, tj.:
 - dodatkowe uposażenie roczne, za rok w którym nastąpiła śmierć żołnierza,
 - gratyfikacja urlopowa,
 - ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy, w tym za dodatkowy urlop wypoczynkowy, niewykorzystany w danym roku i maksymalnie w trzech latach poprzednich;
- 3) zasiłek pogrzebowy – w wysokości 5-krotnego najniższego uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego⁶ obowiązującego w dniu śmierci żołnierza, jeżeli koszty pogrzebu poniósł małżonek, dzieci, wnuki, rodzice lub rodzeństwo albo inna osoba, która prowadziła z tym żołnierzem wspólne gospodarstwo domowe.

⁶ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie stawek uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2006 r. Nr 59, poz. 423 z późn. zm.) od dnia 1 stycznia 2009 r. najniższa stawka uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego wynosi **2.500 zł**.

W przypadku pokrycia kosztów pogrzebu ze środków budżetu MON, wypłaca się zasiłek pogrzebowy w wysokości **50%** przysługującej kwoty;

4) pokrycie kosztów pogrzebu ze środków budżetu MON – w przypadku, gdy śmierć żołnierza nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą wojskową. Na koszty pogrzebu żołnierza zawodowego, którego śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku z zawodową służbą wojskową, składają się w szczególności wydatki na:

- zakup miejsca pochowania na cmentarzu, trumny lub urny albo kremację zwłok oraz wybudowanie nagrobka - w miejscowości wskazanej przez rodzinę, a jeżeli zmarły nie pozostawił rodziny - w miejscowości, w której zmarł, pełnił służbę lub zamieszkiwał,
- zorganizowanie pogrzebu i przeprowadzenie pochówku zmarłego - stosownie do warunków i zwyczajów przyjętych w miejscowości organizowania pochówku,
- zakup wieńców lub kwiatów oraz ogłoszenie nekrologu w prasie;

5) zwrot kosztów jednorazowego przejazdu członków rodziny zmarłego żołnierza oraz zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego do obranego przez rodzinę zmarłego żołnierza miejsca zamieszkania w kraju - w wysokości i na zasadach określonych jak dla żołnierzy zawodowych przeniesionych do pełnienia służby w innej miejscowości.

Pogrzeb organizuje i jego koszty pokrywa dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz zawodowy pełnił ostatnio służbę wojskową, w granicach kwoty wymienionej w pkt 3. Jeżeli koszty pogrzebu żołnierza zawodowego są niższe od ww. kwoty, a rodzina zmarłego żołnierza zawodowego podjęła się budowy nagrobka, dowódca wypłaca rodzinie zmarłego różnicę pomiędzy wymienionymi kwotami.

Organ finansowy jednostki wojskowej, w której żołnierz zawodowy pełnił ostatnio służbę wojskową wypłaca należności pośmiertne małżonkowi, a w razie braku małżonka – kolejno: dzieciom, rodzicom, dziadkom, wnukom albo rodzeństwu.

Zasiłek pogrzebowy wypłaca się na pisemny wniosek osoby, która poniosła koszty pogrzebu żołnierza zawodowego. Wniosek powinien w szczególności zawierać oświadczenie o stopniu pokrewieństwa lub powinowactwa między osobą uprawnioną a osobą zmarłą, lub braku takiego stopnia.

Do wniosku należy dołączyć:

- 1) w przypadku, gdy koszty pogrzebu poniósł członek rodziny:
 - a) odpis skrócony aktu zgonu żołnierza zawodowego,

- b) oryginały rachunków obejmujących zasadnicze koszty pogrzebu, w tym: zakupu trumny lub urny albo kremacji zwłok i zakupu miejsca pochowania na cmentarzu;
- 2) w przypadku, gdy koszty pogrzebu poniosła inna osoba:
- a) dokumenty, o których mowa w pkt 1,
- b) oryginały rachunków obejmujących ogół kosztów rzeczywiście poniesionych;
- 3) w przypadku pokrycia kosztów pogrzebu ze środków budżetu MON – 50% zasiłek pogrzebowy wypłaca się po przedłożeniu odpisu skróconego aktu zgonu żołnierza zawodowego.

7.2. Odprawy żołnierzy niezawodowych i należności pośmiertne wypłacane rodzinom żołnierzy niezawodowych.

Podstawa prawna:

- 1) **ustawa z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 693 z późn. zm.),**
- 2) **rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie płatności uposażenia i innych należności pieniężnych oraz warunków pokrywania przez wojsko kosztów pogrzebu żołnierzy niezawodowych (Dz. U. Nr 108, poz. 1145).**

Odprawy dla żołnierzy niezawodowych.

Żołnierzom niezawodowym - zwolnionym ze służby ze względu na stan zdrowia, przed odbyciem ustalonego czasu odbywania służby wojskowej - przysługuje odprawa w wysokości:

- dla żołnierzy nadterminowej zasadniczej służby wojskowej – jednomiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, należnych żołnierzowi na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym,
- dla żołnierzy zasadniczej służby wojskowej – minimalnego wynagrodzenia za pracę. Osobom zwolnionym przed upływem jednej czwartej ustalonego czasu odbywania służby przysługuje odprawa w wysokości 25% pełnej kwoty.

Należności pośmiertne dla rodzin żołnierzy niezawodowych.

W razie śmierci żołnierza niezawodowego koszty pogrzebu pokrywa wojsko, natomiast członkom rodziny zmarłego żołnierza przysługuje **jednorazowa odprawa** w wysokości jednomiesięcznego uposażenia, a jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą wojskową – w wysokości trzymiesięcznego uposażenia. Jako podstawę do naliczenia odprawy przyjmuje się najniższą stawkę uposażenia

zasadniczego żołnierza zawodowego w odpowiednim stopniu wojskowym obowiązującego w dniu śmierci żołnierza (dla szeregowego przyjmuje się stopień starszego szeregowego).

Odprawę oraz zwrot kosztów pogrzebu wypłaca organ finansowy jednostki wojskowej, w której żołnierz pełnił ostatnio służbę.

Jednorazową odprawę wypłaca się małżonkowi, dzieciom, rodzicom lub rodzeństwu zmarłego żołnierza.

Pokrycia kosztów pogrzebu żołnierza dokonuje się, na wniosek rodziny zmarłego żołnierza, przez zorganizowanie pogrzebu przez wojsko albo zwrot kosztów pogrzebu.

Na koszty pogrzebu żołnierza składają się wydatki na:

- 1) zakup miejsca pochowania na cmentarzu, trumny lub urny albo kremację zwłok - w miejscowości wskazanej przez rodzinę, a jeżeli zmarły nie pozostawił rodziny, w miejscowości, w której zmarł, pełnił służbę lub zamieszkiwał;
- 2) zorganizowanie pogrzebu i przeprowadzenie pochówku zmarłego - stosownie do warunków i zwyczajów przyjętych w miejscowości organizowania pochówku;
- 3) zakup wieńców lub kwiatów oraz ogłoszenie nekrologu w prasie.

Pogrzeb organizuje i jego koszty pokrywa dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz odbywał ostatnio służbę wojskową, do wysokości 3-krotnej kwoty najniższego uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego obowiązującej w dniu pochówku.

Niezależnie od wysokości kosztów pogrzebu, dodatkowo pokrywa się koszty związane z przewozem zwłok do miejscowości, w której zmarły żołnierz ma być pochowany. Jeżeli koszty pogrzebu żołnierza są niższe od kwoty określonej wyżej, a rodzina zmarłego żołnierza podjęła się budowy nagrobka, dowódca wypłaca rodzinie zmarłego różnicę pomiędzy wymienionymi kwotami.

Żołnierzowi pełniącemu okresową służbę wojskową pokrycie kosztów pogrzebu ze środków budżetu państwa z części, której dysponentem jest MON następuje w wysokości i na zasadach określonych jak dla żołnierzy zawodowych.

7.3. Odprawa pośmiertna przysługująca rodzinie zmarłego pracownika wojska.

Podstawa prawna: ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)

W razie śmierci pracownika w czasie trwania stosunku pracy lub w czasie pobierania po jego rozwiązaniu zasiłku z tytułu niezdolności do pracy wskutek choroby, rodzinie przysługuje od pracodawcy odprawa pośmiertna. Wysokość odprawy jest uzależniona od okresu zatrudnienia pracownika u danego pracodawcy i wynosi:

- 1) jednomiesięczne wynagrodzenie, jeżeli pracownik był zatrudniony krócej niż 10 lat,
- 2) trzymiesięczne wynagrodzenie, jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 10 lat,
- 3) sześciomiesięczne wynagrodzenie, jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 15 lat.

Odprawa pośmiertna przysługuje następującym członkom rodziny pracownika:

- 1) małżonkowi,
- 2) innym członkom rodziny spełniającym warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Odprawę pośmiertną dzieli się w częściach równych pomiędzy wszystkich uprawnionych członków rodziny. Jeżeli po zmarłym pracowniku pozostał tylko jeden członek rodziny uprawniony do odprawy pośmiertnej, przysługuje mu odprawa w wysokości połowy odpowiedniej kwoty określonej powyżej.

Odprawa pośmiertna nie przysługuje członkom rodziny, jeżeli pracodawca ubezpieczył pracownika na życie, a odszkodowanie wypłacone przez instytucję ubezpieczeniową jest nie niższe niż przysługująca odprawa pośmiertna. Jeżeli odszkodowanie jest niższe od odprawy pośmiertnej, pracodawca jest obowiązany wypłacić rodzinie kwotę stanowiącą różnicę między tymi świadczeniami.

8. POMOC REKONWERSYJNA

Podstawa prawna:

- 1) *ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593 z późn. zm.),*
- 2) *ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 241 poz. 2416 z późn. zm.),*
- 3) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie pomocy w zakresie doradztwa zawodowego, przekwalifikowania zawodowego, pośrednictwa pracy i odbywania praktyk zawodowych (Dz. U. Nr 87 poz. 566),*
- 4) *rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 czerwca 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu korzystania przez żołnierzy zwolnionych z czynnej służby wojskowej, a także małżonków oraz dzieci pozostających na utrzymaniu żołnierzy, którzy zaginęli lub ponieśli śmierć w związku z wykonywaniem zadań służbowych, z pomocy w zakresie podnoszenia kwalifikacji, przekwalifikowania, doradztwa zawodowego lub pośrednictwa pracy (Dz. U. Nr 94 poz. 778).*

Pomoc rekonwersyjna z zakresu doradztwa zawodowego, przekwalifikowania i pośrednictwa pracy przysługuje **bezterminowo**:

- żołnierzom zwolnionym z zawodowej i czynnej służby wojskowej, którzy zostali zwolnieni wskutek orzeczenia przez wojskową komisję lekarską niezdolności do pełnienia tej służby w następstwie wypadku lub choroby pełnionej poza granicami kraju;
- małżonkom oraz dzieciom pozostającym na utrzymaniu żołnierza, który:
 - * zaginął lub poniósł śmierć w związku z wykonywaniem zadań służbowych,
 - * zmarł w okresie 3 lat po zwolnieniu ze służby w następstwie wypadku lub choroby pozostającej w związku z wykonywaniem zadań służbowych.

Organami właściwymi w sprawach realizacji przedmiotowej pomocy są:

- Dyrektor Departamentu Spraw Socjalnych MON;
- Dyrektor Centralnego Ośrodka Aktywizacji Zawodowej w Warszawie;
- Kierownicy Ośrodków Aktywizacji Zawodowej w Bydgoszczy, Gdyni, Krakowie, Lublinie, Olsztynie, Szczecinie i we Wrocławiu;
- Dyrektorzy Wojskowych Biur Emerytalnych w Bydgoszczy, Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Olsztynie, Szczecinie, Warszawie i we Wrocławiu.

Procedury związane z uzyskaniem pomocy rekonwersyjnej w zakresie:

I. Doradztwa zawodowego – osoby uprawnione mogą korzystać z doradztwa zawodowego, realizowanego w trybie indywidualnym, przez COAZ i OAZ-y, właściwe ze względu na miejsce zamieszkania uprawnionego.

II. Przekwalifikowania zawodowego - uprawnionemu pomoc rekonwersyjna udzielana jest na podstawie wniosku kierowanego do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania zainteresowanego dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego (WBE) za pośrednictwem szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego lub wojskowego komendanta uzupełnień.

Wniosek powinien zawierać:

- 1) stopień wojskowy, imię i nazwisko, adres zamieszkania, numer telefonu kontaktowego, a także w przypadku osób, w stosunku do których istnieje obowiązek posiadania lub którym zostały nadane, numer PESEL, NIP i adres urzędu skarbowego;
- 2) formę pomocy rekonwersyjnej, z której zainteresowany chciałby skorzystać, wraz z uzasadnieniem jej wyboru, w tym pełną nazwę szkolenia;
- 3) instytucję organizującą szkolenie;
- 4) termin szkolenia;
- 5) koszt szkolenia;
- 6) przewidywane koszty przejazdów i noclegów;
- 7) informacje dotyczące uzyskanej już pomocy rekonwersyjnej.

Żołnierz zwolniony z zawodowej służby wojskowej do wniosku dołącza:

- 1) decyzję o przyznaniu świadczeń odszkodowawczych z tytułu wypadku lub choroby pozostających w związku z pełnieniem służby wojskowej poza granicami państwa;
- 2) zaświadczenie z ośrodka szkolenia o uprawnieniach do prowadzenia szkoleń;
- 3) w przypadku odbycia zajęć z doradztwa zawodowego – dokument potwierdzający uczestnictwo.

Żołnierz zwolniony z czynnej służby wojskowej do wniosku dołącza:

- 1) decyzję o przyznaniu świadczeń odszkodowawczych z tytułu wypadku lub choroby pozostających w związku z pełnieniem służby wojskowej poza granicami państwa;
- 2) zaświadczenie z ośrodka szkolenia o uprawnieniach do prowadzenia szkoleń;
- 3) zaświadczenie o inwalidztwie.

Uprawniony małżonek żołnierza do wniosku dołącza:

- 1) skrócony odpis aktu małżeństwa;
- 2) dokument potwierdzający zaginięcie lub śmierć żołnierza;
- 3) zaświadczenie z ośrodka szkolenia o uprawnieniach do prowadzenia szkoleń.

Uprawnione dzieci do wniosku dołączają:

- 1) skrócony odpis aktu urodzenia;
- 2) dokument potwierdzający zaginięcie lub śmierć żołnierza;
- 3) zaświadczenie z ośrodka szkolenia o uprawnieniach do prowadzenia szkoleń.

Organem właściwym do wydania decyzji w sprawie udzielenia pomocy rekonwersyjnej w zakresie przekwalifikowania zawodowego jest dyrektor WBE właściwy dla miejsca zamieszkania zainteresowanego. Do rozpatrywania odwołań od decyzji dyrektorów WBE właściwy jest dyrektor komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej właściwej do spraw pomocy rekonwersyjnej (obecnie Departamentu Spraw Socjalnych).

Uprawnionemu, posiadającemu pozytywną decyzję, dyrektor WBE pokrywa koszty szkolenia do wysokości nie większej niż limit poprzez:

- 1) przekazanie należności za szkolenie na rachunek bankowy ośrodka realizującego szkolenie, na podstawie oryginału faktury lub rachunku wystawionego przez tę instytucję, bądź;
- 2) wypłatę należności za szkolenie - po przedstawieniu oryginału rachunku potwierdzającego opłacenie kosztów szkolenia oraz zaświadczenia o ukończeniu szkolenia z wynikiem pozytywnym.

Wysokość limitu kosztów wynosi za:

- 1) korzystanie z przekwalifikowania zawodowego lub podnoszenia kwalifikacji – maksymalnie do wysokości 300% najniższego uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego obowiązującego w dniu 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym zainteresowany wystąpił z wnioskiem o udzielenie pomocy w przekwalifikowaniu zawodowym;
- 2) przejazdy – równowartość 20 przejazdów z miejsca zamieszkania do ośrodka szkolenia i z powrotem, których koszt jednostkowy nie przekracza ceny biletu jednorazowego w 2 klasie pociągu według taryfy pośpiesznej z uwzględnieniem przysługujących ulg, za wyjątkiem biletów na miejsca rezerwowane, sypialne lub miejsca do leżenia,
- 3) noclegi – równowartość 30 noclegów, których koszt jednostkowy nie przekracza 300% ryczałtu za nocleg określonego w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

III. Pośrednictwa pracy – osoby uprawnione składają do COAZ lub OAZ pisemny wniosek o udzielenie pomocy w pośrednictwie pracy. W przypadku jednak stanowisk pracy związanych z obronnością kraju, przeznaczonych tylko dla byłych żołnierzy zawodowych, do właściwego terytorialnie szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego. Uprawnionym, organ przedstawia, w miarę możliwości, oferty pracy na wolnych stanowiskach pracy w rejonie miejsca zamieszkania, uwzględniając ich potrzeby i posiadane kwalifikacje oraz wymagania związane z zatrudnieniem na konkretnym stanowisku pracy. W przypadku braku ofert pracy w miejscu zamieszkania osoby uprawnionej, organ, w porozumieniu z innymi organami prowadzącymi pośrednictwo pracy przedstawia tej osobie, w miarę możliwości, oferty pracy w innych rejonach przez niego wskazanych.

9. ZAKWATEROWANIE BYŁYCH ŻOŁNIERZY ZAWODOWYCH UPRAWNIONYCH DO RENTY INWALIDZKIEJ ORAZ CZŁONKÓW RODZINY W PRZYPADKU ŚMIERCI ŻOŁNIERZA

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2010r. Nr 206, poz. 1367 z późn. zm.).

Żołnierzowi zawodowemu zwalnianemu z zawodowej służby wojskowej, który nabył prawo do wojskowej renty inwalidzkiej, jeżeli inwalidztwo powstało wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą wojskową lub wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami bądź warunkami tej służby, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze, w zamian za odprawę, na jego wniosek, przysługuje prawo do zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym w wybranej przez niego miejscowości, w której Wojskowa Agencja Mieszkaniowa posiada zasób mieszkaniowy, według uprawnień posiadanych w dniu zaistnienia wypadku lub choroby. Dyrektor oddziału regionalnego zawiera umowę najmu tego lokalu mieszkalnego.

I. W razie śmierci:

- 1) żołnierza służby stałej, który do dnia śmierci zajmował lokal mieszkalny, lub nie otrzymał decyzji o przydziale lokalu mieszkalnego, z wyłączeniem przypadków, o których mowa w art. 21 ust. 6 ww. ustawy, o ile do dnia śmierci nabył prawo do emerytury wojskowej lub jego śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową,
- 2) żołnierza służby kontraktowej, który do dnia śmierci nabył prawo do emerytury wojskowej lub którego śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową,
- 3) żołnierza pełniącego służbę kandydacką, nadterminową zasadniczą służbę wojskową, służbę przygotowawczą albo służbę okresową, którego śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową,
- 4) żołnierza, o którym w pkt 1-3, zmarłego w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek urazów doznanych w czasie pełnienia służby lub chorób powstałych w tym czasie, albo w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej

- wspólnie zamieszkałym z nim w dniu jego śmierci: małżonkowi, zstępnym, wstępnym, osobom przysposobionym i osobom przysposabiającym przysługują uprawnienia, o których mowa w pkt II.

II. Osobom, o których mowa powyżej, przysługują:

- 1) odprawa mieszkaniowa, wypłacana uprawnionym w częściach równych:
 - a) w wysokości obliczonej według ilości norm przysługujących zmarłemu żołnierzowi w dniu jego śmierci,
 - b) w wysokości 80 % wartości przysługującego lokalu mieszkalnego, obliczonej według zasad określonych w art. 47 ww. ustawy, o ile śmierć żołnierza pozostaje w związku ze służbą wojskową, albo
- 2) zajmowany lokal mieszkalny, lokal zamienny w przypadku zajmowania kwatery, jeżeli Agencja ma taki w swoim zasobie mieszkaniowym i internatowym, za ich zgodą, albo
- 3) lokal mieszkalny odpowiadający uprawnieniom żołnierza w dniu jego śmierci, ustalonym, będący w zasobie mieszkaniowym i internatowym Agencji, w wybranej przez nich miejscowości, o ile śmierć żołnierza pozostaje w związku ze służbą wojskową, na ich wniosek. Dyrektor oddziału regionalnego zawiera wówczas z tymi osobami umowę najmu lokalu mieszkalnego.

W przypadku braku w zasobie mieszkaniowym i internatowym Agencji, w miejscowości wybranej przez ww. osoby lokalu mieszkalnego odpowiadającego uprawnieniom żołnierza w dniu jego śmierci, Agencja może pozyskać lokal mieszkalny w tej miejscowości. Koszty zakupu lokalu są finansowane z dotacji budżetowej.

10. STRUKTURY ORGANIZACYJNE RESORTU ON NIOSĄCE POMOC POSZKODOWANYM

Pomocą poszkodowanym zajmują się różne jednostki i komórki organizacyjne oraz instytucje, których obszar kompetencji określają stosowne akty prawne. Wiodącą rolę w procesie pomocy poszkodowanym odgrywają:

- **Dowództwa Rodzajów Sił Zbrojnych, Dowództwo Garnizonu Warszawa i Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej** – angażujące znaczne siły i środki na rzecz optymalnego zabezpieczenia potrzeb poszkodowanych żołnierzy i pracowników wojska, jak i członków rodzin żołnierzy poległych i poszkodowanych w trakcie służby w misjach zagranicznych (włącznie z opieką psychoprofilaktyczną),
- **Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych** - odpowiedzialne m.in. za grupowe ubezpieczenie żołnierzy i realizację procedur odszkodowawczych we współpracy z wojewódzkimi sztabami wojskowymi, **Centralną Wojskową Komisję Lekarską i jednostkami macierzystymi poszkodowanych.**

Na uwagę zasługuje także czynne wsparcie ze strony innych podmiotów świadczących pomoc na rzecz poszkodowanych, do których należy zaliczyć:

- **Departament Spraw Socjalnych** - biorący udział w organizacji systemu opieki socjalnej i pomocy poszkodowanym, m.in. poprzez obsługę systemu rekonwersji, zapomóg, realizację procedur w sprawie wypłat dodatkowych jednorazowych odszkodowań dla poszkodowanych i członków ich rodzin, pomocy na naukę oraz zapewnienie godziwych warunków wypoczynku,
- **Departament Wychowania i Promocji Obronności** - zapewniający odpowiedni standard opieki psychologicznej oraz współpracujący z organizacjami pozarządowymi świadczącymi pomoc socjalną poszkodowanym i ich rodzinom,
- **Inspektorat Wojskowej Służby Zdrowia** - sprawujący nadzór nad udzielaniem świadczeń zdrowotnych osobom poszkodowanym,
- **Centralną Wojskową Komisją Lekarską** – przygotowującą zatwierdzane przez IWSZ orzeczenia lekarskie wg tabeli *American Medical Association* (AMA),
- **Wojskową Agencję Mieszkaniową** - świadczącą pomoc w sprawach zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych,
- **Wojskowe biura emerytalne** – organy właściwe w sprawach ustalania prawa do zaopatrzenia emerytalno-rentowego byłych żołnierzy zawodowych i członków ich rodzin

oraz wysokości i wypłaty świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia, pomocy na naukę, a także zapomóg.

Zakres pomocy realizowanej w Wojskach Lądowych.

W **Wojskach Lądowych** funkcjonują struktury organizacyjne, które realizują zadania z zakresu pomocy osobom poszkodowanym w trakcie pełnienia służby poza granicami państwa oraz ich rodzinom. W Dowództwie WL utworzono **Zespół ds. Poszkodowanych w Misjach**, w którego skład wchodzi: główny specjalista ds. pomocy poszkodowanym w misjach oraz pracownik wojska. Do zadań Zespołu należy:

- organizacja i koordynacja działań w zakresie pomocy poszkodowanym żołnierzom i rodzinom poległych,
- występowanie do przełożonych z propozycjami działań oraz form opieki i pomocy służbowej, materialnej, prawnej, medycznej i społecznej,
- gromadzenie informacji o sytuacji poszkodowanych żołnierzy i rodzin poległych, o ich potrzebach i formach pomocy,
- monitorowanie warunków socjalno - bytowych rannych i poszkodowanych żołnierzy oraz rodzin poległych,
- utrzymywanie stałych kontaktów z rannymi i poszkodowanymi żołnierzami oraz dowódcami ich macierzystych jednostek wojskowych, a także z rodzinami poległych,
- odwiedzanie poszkodowanych w czasie hospitalizacji i leczenia oraz udzielanie pomocy i wsparcia,
- współdziałanie z instytucjami wojskowymi i cywilnymi, stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz poszkodowanych w zakresie: pomocy socjalnej, rehabilitacji i reorientacji zawodowej,
- pomaganie poszkodowanym żołnierzom oraz rodzinom poległych w bieżącym rozwiązywaniu indywidualnych problemów.

W DWL uruchomiono **kryzysowy telefon zaufania** (tel. nr 022-687 72 99) w celu szybkiego i bezpośredniego kontaktu poszkodowanych oraz rodzin poległych z Dowództwem. Funkcjonuje on w godzinach 7.30 - 15.30, umożliwiając zgłoszenie wszystkich pilnych spraw osobistych. Do Dowódcy Wojsk Lądowych można zwracać się również listownie (adres na końcu opracowania).

W praktyce, pomoc Dowództwa Wojsk Lądowych wobec rannych żołnierzy oraz rodzin poległych, jak również osób zwolnionych z czynnej służby wojskowej koncentruje się głównie na:

- pomocy socjalnej oraz w zakresie leczenia i rehabilitacji,
- wsparciu i opiece społecznej,
- pomocy w uzyskaniu mieszkania z zasobów Wojskowej Agencji Mieszkaniowej,
- pomocy w zakresie zatrudnienia poszkodowanych byłych żołnierzy oraz członków rodzin poległych.

Niezależnie od powyższego, cyklicznie organizowane są spotkania z rannymi i poszkodowanymi żołnierzami, które mają na celu: integrację środowiska, uhonorowanie ich a także wsparcie i edukację ułatwiającą znalezienie się w nowej sytuacji, w tym: przekazanie wiedzy na temat psychologii zdrowia i procesów zachodzących w okresie długotrwałego leczenia oraz radzenia sobie z problemami życia codziennego.

Dowództwo WL na co dzień współpracuje z Dowództwem Operacyjnym Sił Zbrojnych RP, Inspektorem Wojskowej Służby Zdrowia, Wojskowym Instytutem Medycznym w Warszawie, Kliniką Psychiatrii i Stresu Bojowego WIM, innymi placówkami wojskowej służby zdrowia oraz instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomocą, np.: Fundacją *Servi Pacis* etc. Udziela także pomocy Stowarzyszeniu Rannych i Poszkodowanych Żołnierzy w Czasie Służby Poza Granicami Kraju (organizacji powołanej przez rannych i poszkodowanych żołnierzy oraz pracowników wojska).

W macierzystych jednostkach wojskowych ranni i poszkodowani żołnierze oraz rodziny poległych znajdują się pod szczególną opieką dowódców, którzy otoczyli opieką wszystkie osoby, zarówno w służbie czynnej, jak i zwolnionych do rezerwy czy przeniesionych w stan spoczynku. Osoby zamieszkujące z dala od swych jednostek mogą otrzymać pomoc w jednostkach wojskowych stacjonujących najbliżej miejsca zamieszkania. W jednostkach tych wyznaczono osoby do bezpośrednich stałych kontaktów z poszkodowanymi żołnierzami i rodzinami poległych, do których można zwracać się ze wszystkimi problemami. Osoby te prowadzą również banki informacji. Poszkodowanym i rodzinom poległych umożliwiono korzystanie z pomocy prawnej oraz zapewniono - na prośbę osoby zainteresowanej - opiekę psychologiczną. Prowadzą ją psychologowie - konsultanci ds. profilaktyki psychologicznej zatrudnieni w jednostkach wojskowych. Ich pracę koordynuje i pomocy merytorycznej udziela Szef Wydziału Psychologii Pracy i Służby Wojskowej, usytuowany w Oddziale Wychowawczym DWL (tel. 022 687 78 04).

Dowódcy jednostek wojskowych i wyznaczeni żołnierze utrzymują kontakty osobiste i listowne z rannymi żołnierzami (zarówno pełniącymi służbę, jak i zwolnionymi do rezerwy) oraz rodzinami poległych. Osoby te są zapraszane na uroczystości z okazji świąt wojskowych i państwowych, imprezy rekreacyjne i przedsięwzięcia kulturalne.

Należy podkreślić, że **każdy poszkodowany ma prawo zwracać się o pomoc do ww. organów, zgodnie z zakresem ich działania, a w przypadku braku takiej możliwości - do dowolnie wybranego ogniwa systemu pomocy.**

UŻYTECZNE ADRESY I TELEFONY

1. Dowódca Wojsk Lądowych

ul. Dymińska 13, 01-783 Warszawa 86
tel. : (022) 687 82 73; kryzysowy telefon zaufania: (022) 687 72 99
www.army.mil.pl

2. Departament Spraw Socjalnych MON

Al. Niepodległości 218, 00-911 Warszawa
tel. (022) 687 46 04
e-mail: dsssek@ wp.mil.pl

3. Departament Wychowania i Promocji Obronności MON

Al. Niepodległości 218, 00-911 Warszawa
tel. (022) 684 01 17
www.wojsko-polskie.pl
e-mail: promocja_obronnosci@wojsko-polskie.pl

4. Inspektorat Wojskowej Służby Zdrowia SG WP

ul. Królewska 1, 00-911 Warszawa
tel. (022) 687 95 05 fax: (022) 687 97

5. Wojskowa Agencja Mieszkaniowa

ul. Chałubińskiego 3a, 00-928 Warszawa 67
tel. (022) 501 92 01 lub (022) 501 92 02
www.wam.net.pl

6. Wojewódzkie Sztaby Wojskowe

15-601 BIAŁYSTOK, ul. Kawaleryjska 70/3; tel. (085) 876 66 49
85-915 BYDGOSZCZ, ul. Warszawska 10; tel. (052) 378 50 01
80-206 GDAŃSK, ul. Do Studzienki 45; tel. (058) 438 21 00
40-028 KATOWICE, ul. Francuska 30; tel. (031) 461 12 04
25-205 KIELCE, ul. Wojska Polskiego 251; tel. (041) 278 61 10
30-901 KRAKÓW, ul. Rydla 19; tel. (012) 455 74 00
20-043 LUBLIN, ul. Spadochroniarzy 5; tel. (081) 718 33 00
90-950 ŁÓDŹ, ul. 6 Sierpnia 104; tel. (042) 750 04 40
10-283 OLSZTYN, ul. Jagiellońska 53; tel. (089) 542 18 65
45-062 OPOLE, ul. Kościuszki 45; tel. (077) 452 31 91
60-959 POZNAŃ, ul. Solna 21; tel. (061) 857 27 50
35-900 RZESZÓW, ul. Lwowska 4; tel. (017) 862 41 04

70-230 SZCZECIN, ul. Potulicka 1a; tel. (091) 889 22 00
02-095 WARSZAWA, ul. Winnicka 1; tel. (022) 822 60 08
50-984 WROCŁAW, ul. Piłsudskiego 76/78; tel. (071) 765 60 02
65-001 ZIELONA GÓRA, ul. Batorego 56; tel. (068) 477 83 00

7. Wojskowe Biura Emerytalne

15-325 BIAŁYSTOK, ul. Kawaleryjska 70/5; tel. (085) 749 84 36 lub 398 436 (CA MON)
85-915 BYDGOSZCZ, ul. Zygmunta Augusta 20a; tel. (052) 378 51 21 lub 415 110
80-227 GDAŃSK, ul. Do Studzienki 47; tel. (058) 348 31 07 lub 212 190
40-028 KATOWICE, ul. Francuska 30; tel. (032) 259 78 32 lub 124 448
25-004 KIELCE, ul. Paderewskiego 24; tel. (041) 366 31 68 lub 174 240
31-510 KRAKÓW, ul. Rakowicka 22; tel. (012) 613 18 27 lub 131 831
20-904 LUBLIN, ul. Spadochroniarzy 5; tel. (081) 533 85 00 lub 183 396
90-754 ŁÓDŹ, ul. Legionów 83; tel. (042) 639 45 41 lub 444 367
10-702 OLSZTYN, ul. Warszawska 96; tel. (089) 542 15 24 lub 321 527
60-959 POZNAŃ, ul. Marcelińska 15a; tel. (061) 857 20 36 lub 573 226
35-959 RZESZÓW, ul. M. Konopnickiej 5; tel. (017) 715 56 58 lub 155 972
70-238 SZCZECIN, ul. B. Głowackiego 5; tel. (091) 445 24 82 lub 452 277
00-909 WARSZAWA, ul. Złota 5; tel. (022) 687 92 10 lub 879 210
50-984 WROCŁAW, ul. Mieszczańska 7 ; tel. (071) 366 36 07 lub 663 600
65-101 ZIELONA GÓRA, ul. Strumykowa 13; tel. (068) 324 82 86 lub 648 342